

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови**

**Стратегії збереження стильових особливостей політичних промов задля
відтворення комунікативного ефекту в перекладі**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки IV курсу бакалаврату,
освітньої програми «Переклад з англійської
та другої західноєвропейської мови»
спеціальності 035.041 «Філологія
(Германські мови та літератури (переклад
включно), перша - англійська)»
БОБЕЛА Дар'я Павлівна
Науковий керівник:
к.філол.н., ас. Марія ГРИЦЕНКО

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови

протокол №13 від «03» червня 2024 року

в.о.завідувача кафедри _____ (підпис)

к.філол.н. Олена Підгрушна

АНОТАЦІЯ

Бобела Д.П. Стратегії збереження стильових особливостей політичних промов задля відтворення комунікативного ефекту в перекладі. — Кваліфікаційна (бакалаврська) робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня вищої освіти спеціальність 035.041 «Філологія» освітньо-професійної програми «Переклад з англійської та другої західноєвропейської мови». — Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2024.

Актуальність дослідження визначається необхідністю означити й сформулювати ефективні стратегії збереження стилістичних рис політичних промов воєнного часу.

Об'єктом дослідження є стратегії відтворення стилістичних особливостей політичних промов та їх вплив на комунікативний ефект у перекладі. Приклади застосування таких стратегій на матеріалі політичних промов визначають предмет нашого дослідження.

Наше дослідження спрямоване на аналіз стилістичних характеристик політичних промов та визначення найбільш відповідних стратегій їхнього відтворення. Для досягнення цієї мети передбачається огляд наукових досліджень присвячених ключовим поняттям цієї роботи, опис та аналіз типових для політичних промов стилістичних засобів, порівняння вихідних та відповідних цільових текстів.

За результатами нашої роботи було встановлено найоптимальніші перекладацькі стратегії і тактики для збереження комунікативного ефекту оригіналу; відзначено особливості потенційної цільової аудиторії, критичні для здійснення адекватного перекладу; прослідковано зв'язок між часом та контекстом появи цільових текстів і способами їхнього створення; описано та проаналізовано ключові риси стилістичних та риторичних фігур; здійснено детальний перекладознавчий аналіз вибірки політичних промов воєнного часу.

Ключові слова: перекладацькі стратегії, комунікативні стратегії, комунікативний ефект, стилістичні засоби, політичні промови.

ABSTRACT

Bobela D.P. Strategies for preserving the stylistic features of political speeches to recreate the communicative effect in translation. — Qualification

**(bachelor's) paper for the higher education degree in specialty 035.041
“Philology” of the educational and professional programme “Translation from
English and a second Western European Languages”. — Taras Shevchenko
National University of Kyiv, Kyiv, 2024.**

The relevance of the study is determined by the need to identify and formulate effective strategies for preserving the stylistic features of wartime political speeches.

The object of the study is the strategies of reproducing the stylistic features of political speeches and their impact on the communicative effect in translation. Examples of the application of such strategies in political speeches define the subject of our study.

Our study is aimed at analysing the stylistic characteristics of political speeches and identifying the most appropriate strategies for preserving them. In order to achieve this aim, we will review academic studies on the key concepts of this paper, describe and analyse stylistic devices typical of political speeches, and compare the source and target texts.

The main takeaways of our work are as follows: we have identified the most suitable translation strategies and tactics for preserving the communicative effect of the ST; noted the features of the potential target audience that are critical for adequate translation; traced the connection between the time and context of creation of the target texts and the ways of their creation; described and analysed the key features of stylistic and rhetorical figures; carried out a detailed translation analysis of the selected wartime political speeches.

Keywords: translation strategies, communicative strategies, communicative effect, stylistic means, political speeches.

Зміст

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	7
	3

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У ЖАНРІ ПОЛІТИЧНОЇ ПРОМОВИ	7
1.1. Поняття комунікативного ефекту в лінгвістиці та його значення для перекладу	7
1.2. Типові стильові особливості політичних промов та їх значення	12
1.3. Комунікативні й перекладацькі стратегії й тактики у контексті перекладознавства	25
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	36
РОЗДІЛ 2	38
ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ СТИЛЬОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ У ПЕРЕКЛАДІ	38
2.1. Перекладознавчий аналіз англійських та українських політичних промов у контексті воєнного часу	38
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	45
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
ДОДАТКИ	53
Додаток А. Класифікації комунікативних і перекладацьких стратегій і тактик	53
Додаток Б. Реалізація мовленнєвих актів на матеріалі політичних промов	56
Додаток В. Аналіз стилістичних засобів у перекладах політичних промов	57
SUMMARY	61

ВСТУП

У сучасному світі висловлювання політичних лідерів через публічні виступи мають величезний вплив на суспільство та політичні процеси. У зв'язку з цим постає важливе завдання збереження стильових особливостей політичних промов у процесі перекладу задля здійснення очікуваного мовного впливу на цільову аудиторію. Ця проблема стає особливо актуальною у контексті міжнародних відносин та культурного обміну, де майстерність перекладу важлива не лише з точки зору відтворення інформації, але й збереження відповідного емоційного забарвлення висловлювань, образів, створених за допомогою стилістичних засобів, використовуваних для досягнення певного комунікативного ефекту.

Актуальність цього дослідження полягає у потребі визначення й формування ефективних стратегій збереження в перекладі саме стильових особливостей політичних промов воєнного часу, як-от використання стилістичних засобів, символів, термінів воєнного та військового дискурсу. Це особливо важливо, враховуючи брак аналізу цього питання в межах сучасного українського перекладознавства.

У визначенні новизни цієї роботи важливо відзначити добір аналізованого матеріалу. Власне **новизна** нашого дослідження обумовлена тим, що у контексті новітньої російсько-української війни у жанрі політичної промови актуалізується воєнна та військова лексика, промовці апелюють до відповідних фонових знань. Усе це порушує питання про вплив такого позамовного чинника як відсутність часової, емоційної та контекстуальної дистанції на процес прийняття перекладачем професійних рішень.

Мета дослідження — аналіз стильових особливостей політичних промов та визначення найоптимальніших стратегій відтворення відповідних стильових особливостей під час перекладу. Відповідно до поставленої мети передбачено вирішення таких **завдань**:

1. Зробити огляд наукових досліджень присвячених а) комунікативним та перекладацьким стратегіям і тактикам у політичних промовах; б) визначенню та класифікації типових стильових особливостей політичних промов.
2. Систематизувати та узагальнити уявлення про поняття «перекладацька стратегія» і «перекладацька тактика» та визначити їхній зв'язок із поняттями «комунікативна стратегія» і «комунікативна тактика» та значення цього зв'язку для процесу перекладу.
3. Дати визначення поняттю «комунікативний ефект», проаналізувати його у межах теорії мовленнєвих актів та у перекладознавчому контексті.
4. Провести порівняльний аналіз оригіналів і відповідних перекладів англійських та українських політичних промов з акцентом на стильових особливостях.

Об'єкт дослідження — стратегії збереження стильових особливостей політичних промов та їх вплив на відтворення комунікативного ефекту в перекладі.

Предмет дослідження — зразки застосування стратегій збереження стильових особливостей на прикладі перекладу політичних промов.

Для досягнення мети ми використовували теоретичні та емпіричні **методи** дослідження, серед яких порівняльний аналіз, класифікаційні й індуктивні методи, аналіз словникових дефініцій.

Матеріал дослідження — офіційні переклади політичних промов міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби, Постійного представника України при ООН Сергія Кислиці та пані посол США в Україні Бріджит Брінк.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У ЖАНРІ ПОЛІТИЧНОЇ ПРОМОВИ

1.1. Поняття комунікативного ефекту в лінгвістиці та його значення для перекладу

Поняття комунікативного ефекту в лінгвістиці пов'язане насамперед із теорією мовленнєвих актів, якій присвятили свої праці такі науковці як Дж. Остін [20], П. Стросон [21], Дж. Серль [22], Г. Кук [23], Дж. Юл [24], Дж. Ліч [25]. Зокрема, за Р. Нордквістом [45], Остін вважається автором цієї теорії; Серлю [22] належить система категоризації мовленнєвих актів, також ним проаналізовані непрямі мовленнєві акти; питання умов успішності мовленнєвого акту розглядалося дослідником Куком [23]; Юл [24] зробив один із найповніших оглядів тематики, включно з висвітленням перформативної гіпотези, понять умов успішності, мовленнєвої події, індикаторів ілокутивної сили, прямими і непрямими мовленнєвими актами; Ліч [25] у своєму підручнику «Principles of pragmatics» (1983) присвячує два розділи мовленнєвим актам і перформативним дієсловам; Стросон [21] цікавився проблемами, пов'язаними з поняттями ілокутивного акту й ілокутивної сили за Остіном, також критично проаналізував деякі аспекти його ідей.

За Дж. Юлом, мовленнєві акти — «дії, реалізовані через висловлювання» [24, с. 47] (тут і далі переклад з наукових джерел наш — Д.Б.). Традиційні складові мовленнєвих актів — локутивний, ілокутивний та перлокутивний акт. Локутивний акт, за визначенням Юла, це «базовий акт висловлення», «озвучення змістовного вислову», яке здебільшого має певну інтенцію, що зумовлює існування наступної складової — ілокутивного акту [24, с. 48]. Ілокутивний акт, за Дж. Остіном, це і є мета озвучення висловлення (цит. за Дж. Седоком) [26, с. 2]. Те, що у комунікації ми висловлюємо певне твердження, пропозицію, пояснення, обіцянку, погрозу тощо, або, словами Дж.

Остіна, «значення висловлення, що вказує на те, як його слід сприймати» визначається як ілокутивна сила висловлення [24, с. 48; 46, с. 686]. Остання складова, перлокутивний акт — результат поєднання локутивного та ілокутивного актів, переконання, що жодне висловлення, яке має певну функцію, не озвучується без очікування певного ефекту. Такий ефект називають перлокутивним. За Юлом, перлокутивний ефект — це запланований ефект комунікації, який, припускається, має розпізнати реципієнт [24, с. 49]. За іншими визначеннями, перлокутивний ефект також характеризують як «ситуацію, яка може виникнути в результаті реалізації перлокутивного акту», «результат мовленнєвого впливу та досягнення адресантом за допомогою мовленнєвих актів певної ілокуції, адекватної своїй комунікативній меті реагування адресата» [1, с. 167; 46, с. 192].

Щодо визначення комунікативного ефекту, його описують як «дієвість комунікативного акту, тобто відповідність комунікативної інтенції мовленнєвого акту його результатам» [46, с. 192]. Також комунікативний ефект визначають як «наслідок чи результат впливу, здійсненого на осіб, залучених до комунікації». За ДеВіто, комунікативний ефект можна прослідкувати на різних рівнях людського сприйняття: когнітивному (зміна у рівні знань), емоційному (зміна у ставленні, переконаннях чи емоційному стані), психомоторному (зміна у поведінці) [47, с. 66].

Постає питання розрізнення перлокутивного й комунікативного ефектів. На нашу думку, поняття комунікативного ефекту дещо ширше за поняття перлокутивного ефекту, а сам перлокутивний ефект часто є складовою комунікативного. На користь цього свідчить визначення комунікативного ефекту як дієвості комунікативного акту, який тим часом є «сукупністю мовленнєвих актів» [46, с. 11], водночас перлокутивний ефект розглядається в межах кожного перлокутивного і загалом мовленнєвого акту окремо. До того ж, визначення комунікативного ефекту як результату впливу, необов'язково

мовного, передбачає врахування, наприклад, соціальних аспектів і самого контексту спілкування, тобто роль відіграють також і позамовні чинники.

Розглянемо основні компоненти теорії мовленнєвих актів на прикладі цитати з політичної промови міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби, у якій він звертається до Ради ЄС у закордонних справах.

It is important to focus together on the prospects of Russian aggression against Ukraine and ways to jointly protect Europe from security and economic challenges posed by aggressive Russia [56] // Важливо разом зосередитися на перспективах протидії російській агресії проти України та спільного захисту Європи від безпекових та економічних викликів з боку агресивної Росії [57]

У цьому уривку локутивним актом є власне речення, вимовлене спікером. Ілокутивний акт спонування до дії втілений у самому висловленні, яке має мету, тобто ілокутивну силу прохання, на яку найяскравіше вказує початок речення: *«важливо разом зосередитися на...»*. Перлокутивний акт виявляється в очікуванні, що сказане вплине на адресата — європейських політиків, і спонукає до здійснення певних дій. Бажаним перлокутивним ефектом буде протидія російській агресії та успішний захист від пов'язаних із цим викликів. Успішний комунікативний ефект складають намір мовця заохотити цільову аудиторію до дій через непрямий заклик, виражений у підкресленні важливості співпраці, розуміння європейськими політиками важливості співпраці внаслідок здійсненого мовного впливу і на тлі міжнародного суспільно-політичного контексту, зокрема війни в Україні і надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС (*«We meet together for the first time since the historic decision to grant Ukraine EU candidate status» [56] // «Ми зібралися разом вперше після історичного рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС» [57]*).

Перекладачеві важливо звертати увагу на кожен аспект мовленнєвого та комунікативного актів, при цьому особливо пильно аналізуючи інтенцію мовця

та ефект, якого він або вона прагне досягти внаслідок здійснення мовного впливу. Адекватний переклад можливий лише за умови правильного розуміння ілокуції та перлокуції, закладених у промові як тексті загалом і у кожній складовій цього тексту зокрема, для чого необхідні «широкі фонові знання лінгвокраїнознавчого характеру», «розуміння очікувань автора і аудиторії», «врахування прихованих мотивів...» тощо [2, с. 8].

За функціями серед мовленнєвих актів розрізняють декларативи, репрезентативи, експресиви, директиви та комісиви. Декларативи «змінюють дійсність своїм виголошенням», тобто щоб мовленнєвий акт вважався декларативом, необхідно, щоб особа, яка його здійснює, була наділена певною владою або авторитетом [24, с. 53]. Репрезентативи «стверджують те, у правдивість чого мовець вірить або не вірить» [24, с. 53]. Експресиви «стверджують те, що спікер відчуває» [24, с. 53]. Директиви використовуються мовцями «щоб змусити або схилити когось до виконання певної дії» [24, с. 54]. Комісиви «виражають те, щодо чого мовець має намір» і є способом пообіцяти виконати або не виконати певну дію. Йдеться про погрози, відмови, клятви, обіцянки тощо [24, с. 54]. Приклади різних типів мовленнєвих актів на матеріалі політичних промов та їхніх перекладів [58; 59; 60; 61] ми узагальнено подаємо у вигляді таблиці (див. Додаток Б. Таблиця 1.3).

Така класифікація зручна для пояснення сутності прямих і непрямих мовленнєвих актів. Прямий мовленнєвий акт визначають за «прямим зв'язком між структурою і функцією» висловлення, а непрямий мовленнєвий акт, відповідно, за «непрямим зв'язком між структурою й функцією» [24, с. 54-55]. Відповідно, до прямих мовленнєвих актів можна віднести директив реалізований в наказовій конструкції, а до непрямих, наприклад, висловлення прохання через форму, типову для декларативу або репрезентативу. Розгляньмо, як прямі та непрямі мовленнєві акти реалізуються у текстах політичних промов.

Так, прикладом прямого директиву можна вважати таке звернення президента України Володимира Зеленського до президентів США та Китаю:

Please, show your leadership in advancing the peace – the real peace and not just a pause between the strikes [62] // *Будь ласка, проявіть ваше лідерство у наближенні миру – дійсно миру, а не паузи між ударами* [63]

Непрямим директивом вважаємо таке твердження, яке за формою нагадує репрезентатив, однак зважаючи на політичний контекст, в якому продовжує налагоджуватись співпраця з країнами Африки і комунікативну мету промови, а саме переконати лідерів африканських країн у необхідності відвідати Саміт миру і здійснення практичних кроків для поглиблення співпраці між Україною та країнами африканського континенту, його можна вважати закликом до дії, що і є суттю директиву. На підтвердження цього можна навести такі цитати з промови, як-от «*Ми відкрили десять нових посольств на континенті*» чи «*Ми готові будувати продовольчі хаби в Африці та інвестувати свій досвід у технологічний розвиток ваших країн*».

Враховуючи те, що політкоректність і використання етикетних формул ввічливості є одними з ознак жанру політичної промови та політичного дискурсу загалом [46, с. 365], наведений нижче приклад непрямих мовленнєвих актів, на нашу думку, можна вважати прикметним й ілюстративним для цього жанру, оскільки «непрямі мовленнєві акти загалом асоціюються з більшим виявом ввічливості» [24, с. 56].

But equally, it is vital to keep open lines of communication and dialogue with China [64] // *Але водночас вкрай важливо залишати відкритими канали комунікації й діалогу з Китаєм* (переклад наш. — Д.Б.)

У цьому перекладі можна прослідкувати збереження непрямого характеру висловлення. Непряме заохочення до дій виявлено у декларативній формі речення і вживанні формального підмета «it», внаслідок чого твердження набуває ознак безособового і є менш прямолінійним. Відповідно, у перекладах

збережено безособову форму («*вкрай важливо залишати...*») та реалізовано стратегію семантичного перекладу через використання словникових відповідників [4, с. 279; 27, с. 393].

Загалом, В. Карабан і Дж. Мейс виокремлюють 6 типів прагматичних трансформацій, пов'язаних з непрямими мовленнєвими актами. Ці перекладацькі трансформації передбачають заміну непрямих мовленнєвих актів прямими і навпаки, а також зміну ілокутивної сили здебільшого у напрямку посилення чи послаблення [3, с. 363-364]. Однак, ми вважаємо, що під час перекладу текстів політичних промов, особливо дипломатичного характеру, важливо зберегти непрямі мовленнєві акти, які часто використовуються з метою досягнення більшого рівня ввічливості та політкоректності, не намагаючись змусити цільову аудиторію зробити щось або повірити у щось у прямій наказовій формі, а радше заохотити до певної поведінки.

Таким чином, теорія мовленнєвих актів та пов'язане з нею поняття комунікативного ефекту відіграють важливу роль у визначенні інтенції оригінального тексту, розуміння якої визначає перекладацькі стратегії й тактики, тобто впливає на прийняття перекладацьких рішень, як-от перекласти буквально чи адаптувати відповідно до культури цільової мови. До того ж, під час перекладу політичних промов варто мати на увазі ввічливість та політкоректність як типові ознаки цього жанру, а це може передбачати збереження непрямих мовленнєвих актів замість зміни їхнього типу на прямий.

1.2. Типові стильові особливості політичних промов та їх значення

Дослідження стильових особливостей політичних промов має практичне значення для обґрунтування перекладацьких рішень, вибору найоптимальніших перекладацьких стратегій і тактик для досягнення потрібного комунікативного ефекту. Це практичне значення визначається тим, що стилістичні засоби, емоційно-забарвлені слова, етикетні формули ввічливості часто використовуються політиками з метою встановлення кращого контакту з цільовою аудиторією та подальшого впливу на неї. Розуміння стильових

особливостей та їхнє оптимальне відтворення у перекладі відповідно до контексту комунікації дозволяє перекладачам створювати зрозумілі та переконливі тексти для цільової культури, зберігаючи при цьому задум автора і риторичну силу оригіналу. В основу цієї частини нашої наукової роботи лягли праці авторства Трусова С.С. [5], Лосєвої І. В. [6], Фесенко І. Л. [7], Пасічник І. [8], Карам С. [29]. Трусов розглянув характерні особливості усного офіційного дискурсу і офіційних промов, виголошених політиками, зокрема, проаналізував труднощі перекладу текстів такого жанру українською мовою і шляхи мінімізації таких викликів. Лосєва у своїй статті звертає увагу на способи та методи мовного впливу під час виголошення політичних промов, з наголосом на стилістичних засобах як безпосередньому інструменті такого впливу. Фесенко зосередилась на аналізі перекладацьких прийомів і стратегій відтворення мовних засобів експресії на матеріалі політичних промов, з окремим висвітленням деяких способів перекладу неологізмів. Пасічник присвятила свою роботу синтаксично-стилістичним особливостям англomовного політичного дискурсу, зокрема дослідила функціонування стилістичних фігур та використання стилістично забарвленого синтаксису на прикладі промов Барака Обама. Іноземна дослідниця Карам здійснила всебічний аналіз ролі та функціонування евфемізмів у політичному дискурсі.

Трусов С. С. виокремлює низку характерних для текстів політичних промов стилістичних ознак: «загальноживана лексика, невелика кількість тематично обумовлених термінів, які позначають найактуальніші економічні, фінансові, політичні поняття, відомі широкому загалу; велика кількість клішованих одиниць етикетного характеру; стилістичні фігури різних типів, риторичні прийоми» [5, с. 365]. Серед риторичних прийомів особливої уваги науковець надає цитатам, «які використовуються з метою надання висловленій думці більшої авторитетності» [5, с. 368]. За І. Пасічник, використання цитат також «руйнує перепони осмислення інформації і тим самим підвищує мовний вплив» [8, с. 187]. Так, наприклад, у своїй інавгураційній промові Президент

США Джозеф Байден апелює до слів Авраама Лінкольна — одного з найвизначніших президентів в очах американців, проводить паралелі між собою і відомим державним діячем, висловлюючи власні цінності:

When he put pen to paper, the President said, “If my name ever goes down into history it will be for this act and my whole soul is in it.” My whole soul is in it. Today, on this January day, my whole soul is in this: Bringing America together. Uniting our people. And uniting our nation [65] // Коли президент торкнувся пером паперу, він сказав (я цитую): “Якщо колись моє ім’я увійде в історію, це станеться завдяки цьому акту, який я підтримую всією душею”. “Який я підтримую всією душею”. Сьогодні, в цей січневий день, я всією душею підтримую об’єднання Америки, об’єднання нашого народу, об’єднання нашої країни [66]

Також додамо, що цитування може відігравати не лише позитивну аргументаційну роль для ствердження певної популярності думки, але й використовуватись водночас і як антитеза до суперечливих відносно цитати фактів дійсності. Наприклад, на засіданні Ради Безпеки ООН від 11.03.2022 Постійний представник України в ООН Сергій Кислиця цитує висловлювання російських державних посадовців з метою довести й підкреслити їхню неправоту через виявлене поширення неправдивої інформації, тобто застосовує комунікативну тактику дискредитації:

Let me quote his kingpin, Russian Foreign Minister Lavrov, who, indeed, yesterday said: “We do not plan to attack other countries. We did not attack Ukraine either.” [67] // Дозвольте процитувати його ватажка – міністра закордонних справ Росії Лаврова, який справді вчора сказав: «Ми не плануємо нападати на інші країни, ми й на Україну не напали» [68]

Як бачимо з уривків відповідних оригіналів і перекладів обох промов, наведені цитати відтворено точно, відповідно до семантичної моделі перекладу [28, с. 39]. Враховуючи це, а також звернення обох промовців до

загальновідомого контексту, можемо зробити висновок про успішне відтворення комунікативних ефектів оригіналів у цільових текстах, а саме спонукання до прояву емоційної реакції, створення позитивного образу президента у промові Байдена, звернення уваги на неправдивість заяви російського міністра закордонних справ. При цьому припускаємо, що в умовах цитування постатей чи документів, відомих цільовій аудиторії оригіналу, але невідомих цільовій аудиторії перекладу, прямий переклад без додаткових пояснень не обов'язково призвів би до ідентичного комунікативного ефекту.

Ще одна риторична фігура — антитеза. Її суттю є порівняння різних ідей «шляхом протиставлення лексичних одиниць у формальній паралельній конструкції» (тут і далі — переклад з наукових джерел наш. – Д.Б.) [48, с. 25]. Іншими словами, антитеза «передбачає поєднання протилежностей», відтак часто використовується для наголошення на «протилежних точках зору» [30, с. 156], як у цьому уривку з інавгураційної промови Барака Обама:

Recall that earlier generations faced down fascism and communism not just with missiles and tanks, but with the sturdy alliances and enduring convictions [69] // Пам'ятайте, що покоління наших попередників перемогли фашизм та комунізм не лише ракетами і танками, але й міцними союзницькими угодами та непохитними переконаннями [70]

Перш за все, очікуваний комунікативний ефект у контексті інавгураційної промови американського президента на оригінальну цільову аудиторію мав би полягати в усталенні ідеї про силу не лише зброї, а й дипломатії, водночас підкреслюючи роль попередніх поколінь американців у цьому. Це підтверджує думку дослідниці Лілії Кривої про бажання політика переконати, «провести бажані зміни у когнітивних структурах адресата, у його цінностей та системи оцінок» [9, с. 66]. З цієї точки зору особливо цікавим, на нашу думку, є переклад словосполучення «*earlier generations*» як «*покоління наших попередників*» за допомогою додавання присвійного займенника «*наших*» і заміни однієї частини мову на іншу (по суті, більш буквальный можливий

переклад «попередні покоління» містить прикметник «попередні», який легко трансформувати в іменник «попередники») [4, с. 312]. Чим можна пояснити такі зміни порівняно з оригіналом? Вочевидь, вживання займенника «*наших*» сприяє розрізненню, підкреслює, що йдеться саме про попередні покоління в США, а не деінде, сприяє виникненню почуття пошани, що загалом можна певною мірою прирівняти до відчуття патріотизму, яке, ймовірно, мав би відчутти американський слухач або читач. Тим не менш, припускаємо, що контекст створення і публікації цього перекладу також міг вплинути на перекладацькі рішення. Зважаючи на те, що видання, у якому було вміщено переклад, також містило передмову тогочасного Посла США в Україні Вільяма Б. Тейлора, припускаємо, що акцентування на зусиллях людей («*попередники*»), і саме представників американської нації («*наших*»), можна сприймати і як спосіб репрезентувати позитивний імідж США для іноземної аудиторії. Отже, вважаємо, що аналізований вище переклад не лише досягає комунікативного ефекту, закладеного ще в оригінальній промові, але й здійснює вплив, специфічний саме для аудиторії цільового тексту.

Риторичні запитання у політичних промовах використовуються для «привертання уваги аудиторії і створення діалогу з ними», за їх допомогою «мовець показує людям схожість їхніх думок і близькість ідей зі своїми» [30, с. 156]. Для підтвердження цих тез наведемо цитату з виступу Постійного представника України в ООН Сергія Кислиці на засіданні Радбезу ООН від 25.02.2022:

Do Council members remember how many times he said that or how many times his deputy said in this very room that there will be no invasion, no attacks? Do Council members remember that during the previous meeting he was walking out of the Chamber trying to call someone, not knowing what was going on? [71] //
Пам'ятаєте скільки разів він та його заступник вже це говорили у цій самій кімнаті, запевняючи всіх присутніх, що ніякого вторгнення, нападів не буде?

Пам'ятаєте, як під час попереднього засідання він виходив із зали, намагаючись комусь зателефонувати, не розуміючи, що відбувається? [72]

У цьому уривку промовець ставить риторичні запитання іншим представникам держав-членів Ради безпеки ООН з метою привернути їхню увагу до дій свого політичного опонента — представника РФ і спровокувати внутрішній діалог у слухачів, спробувати підштовхнути до формування певних висновків. Цікаво, що водночас цю цитату можна розглядати і як приклад градації — «стилістичної фігури в риториці, що використовується як засіб переконання; виклад аргументів у порядку зростання важливості, з найкращою тезою наприкінці» [48, с. 58]. Це стає очевидним у контексті продовження цього монологу такими репліками:

How can we trust him? How can we trust his assurances? He has no idea what is on the mind of his President. His words have less value than a hole in a New York pretzel [71] // *Як ми можемо вам довіряти? Як ми можемо довіряти вашим запевненням? Ви не уявляєте, що на думці в вашого президента. Ваші слова мають менше ваги, ніж дірка в нью-йоркському бретцелі* [72]

Тобто, усі риторичні запитання загалом підводять до кульмінації, найсильнішої фрази. Комунікативний ефект вважаємо збереженим шляхом відтворення риторичних запитань як стилістичного засобу, що виконує роль інструменту переконання, але відзначимо, що для реципієнтів оригіналу, насамперед колег промовця, передбачено також як наслідок мовного й комунікативного впливу зміну «поведінки адресата таким чином, щоб вона відповідала бажанням мовця» [9, с. 66]. Цей напрямок впливу, зрозуміло, не є таким релевантним для українського читача, на якого і спрямований переклад.

Щодо стилістичних фігур, Лосева І. В. зазначає, що у текстах політичних промов «широко використовуються епітети, порівняння, метафори, образні засоби та фразеологізми, зустрічається розмовна лексика, яка підсилює емоційний вплив промови» [6, с. 66].

Ще однією особливістю політичних промов Трусов називає національно-специфічні реалії. Дослідник підкреслює, що «реалія, як риторичний засіб, використана в тексті для того, щоб викликати емоцію, а не просто як денотат чогось». Окрім цього, зазначається, що «поширеним є використання суспільно-політичних реалій, які позначають адміністративно-територіальний устрій, органи та носії влади, політичні організації, політичні та соціальні рухи, політичних діячів та імена історичних осіб» [5, с. 369]. Наведемо відповідні приклади з політичних промов: «G20» [73], «Європейський фонд миру», «Європейська комісія», [57], «*the European External Action Service*» («Європейська служба зовнішніх справ»), «*President Zelenskyu*» («президент Зеленський») (переклад наш. — Д.Б.) [74], «*George Washington*» («Джордж Вашингтон»), «*President Carter*» («президент Картер») [65; 66], «*Hitler*» («Гітлер») [75; 76]. Пам'ятаючи про емотивну складову реалій, зазначимо, що згадка Гітлера у промові президента Володимира Зеленського на Мюнхенській безпековій конференції поряд з іменем Путіна проводить паралелі між їхньою політикою, «переносить» вже сформований негативний образ німецького диктатора на чинного президента РФ:

In addition to this, Putin's years of self-isolation and his impunity have led to his complete degradation. Absolutely. He now openly justifies Hitler, absolving him of responsibility for World War II. He has made the genocide of our people just an ordinary part of his policy [75] // На додачу до цього багатолітня самоізоляція Путіна та його безкарність призвели до його повної деградації. Абсолютної. Він уже відкрито виправдовує Гітлера, знімаючи з нього відповідальність за Другу світову війну. Він зробив геноцид нашого народу просто ординарною частиною своєї політики [76]

Однак зауважимо, що з усіх реалій у сучасних українських політичних промовах воєнного часу одні з найчастотніших — реалії на позначення адміністративно-територіального устрою, а саме назви міст та інших населених пунктів, як-от «*Bucha*» («Буча»), «*Irpın*» («Ірпін»), «*Vorodyanka*»

(«Бородянка»), Izyum («Ізюм»), Mariupol («Маріуполь») [74], «Vinnytsia» («Вінниця») [57], «Odesa» («Одеса»), «Avdiivka» («Авдіївка») [77, с. 19-20]. Ми вважаємо, що це спостереження можна пояснити воєнним контекстом написання і виголошення таких промов, який сприяє появі в публічному, зокрема й політичному, дискурсі топонімів асоційованих з бойовими діями або наслідками ведення війни загалом, а також прагненням створити символи-образи. Підтвердження цьому висновку знаходимо, зокрема, у такій цитаті з однієї з промов Дмитра Кулеби:

*Europe after **Bucha** will never be the same as it was before. And by “**Bucha**,” I mean, of course, not just victims in this town but also all those innocent Ukrainians brutally murdered in **Irpin, Borodyanka, Izyum, Mariupol**, and all other cities and towns across Ukraine [74] // Європа після **Бучі** вже ніколи не буде такою, як раніше. І під “**Бучею**” я маю на увазі, звісно, не лише жертв у цьому місті, але й усіх тих безневинних українців, які були по-звірячому вбиті в **Ірпені, Бородянці, Ізюмі, Маріуполі** й інших містах і селищах по всій Україні [78]*

Стилістично увиразнюють текст такі особливі типи лексики як евфемізми та неологізми. Евфемізми часто використовують з метою досягнення «політичної коректності», що «передбачає стримування чи уникання певної лінії поведінки або термінології на підставі переконання у їхній образливості чи контрверсійності» [5, с. 367; 29, с. 13]. МакГлоун та Бетчелор зазначають, що загалом евфемізація мовлення відбувається «для мінімізації загрози як особі адресата, так і собі», при цьому евфемізми більше використовуються «з метою самопрезентації» (цит. за С. Карам) [29, с. 6-7]. Карам також доходить висновку, що евфемізми — поширена стилістична фігура у політиці, «враховуючи, що політична мова має бути переконливою і правдоподібною, висловленою у легкий і неконфліктній формі» [29, с. 12]. Науковиця також підкреслює особливу роль евфемізмів у воєнному контексті: «ми стаємо сприйнятливими до насильства, що відбувається» [29, с. 13].

Так, на прикладі виступу Постійного представника Бразилії в ООН від 25.02.22 ми можемо спостерігати використання таких евфемізмів як «*Russian military operations*» та «*Ukrainian crisis*», що репрезентує спробу досягнути політкоректності в рамках бразильської зовнішньої політики і очевидні впливи російської пропаганди (тобто, «військова операція Росії» і «українська криза» відповідно замість «вторгнення Росії в Україну» чи «війна Росії проти України») [79].

Як зазначає Фесенко І. Л., «політичний дискурс є одним із основних джерел неологізмів» [7, с. 265]. За визначенням Селіванової О. О., «неологізм — слово чи сполука, використані мовою в певний період на позначення нового або вже наявного поняття в новому значенні й усвідомлюються як такі носіями мови» (цит. за Н. Драбов) [10, 177]. Як можливі шляхи перекладу неологізмів можна запропонувати використання вже розповсюдженого у медіа варіанту, за умови його адекватності з точки зору перекладача, а також застосування трансформацій транскодування, описового перекладу чи додавання нотаток перекладача [31, с. 140]. Загалом, до перекладу неологізмів пропонують ставитися як до перекладу лакун, з чим ми погоджуємося, зважаючи на елемент новизни, незвичності, малозрозумілості притаманний обом поняттям [31, с. 140; 46, с. 365]. У політичних промовах неологізми виконують широкий спектр функцій. Насамперед, неологізми можуть позначати нові специфічні концепти та явища політичної дійсності, характеризуватись соціальним звучанням, використовуватись для «створення експресивно-емоційного фону», здійснення оцінки дійсності або «опису незручних понять», тобто в останньому випадку неологізми наближаються до евфемізмів (як, наприклад, у випадку з російською «новомовою» після повномасштабного вторгнення, зокрема називаючи війну «спеціальною» або «військовою» операцією) [11].

Створення експресивно-емоційного фону, позначення специфічних концептів та явищ політичної дійсності, оцінка дійсності і соціальне звучання притаманні зокрема таким неологізмам як «MAGA» (тобто «Make America

Great Again», або «зробімо Америку великою знову», гасло колишнього президента США Д. Трампа) [12, с. 506], «Obamacare» (реформа американської системи охорони здоров'я, запроваджена тогочасним президентом Бараком Обамою, основна мета якої — забезпечити більший доступ малозабезпечених верств населення до медичного страхування) [49]. Відповідні приклади неологізмів знаходимо у промовах президента Джозефа Байдена [80] та колишнього президента Дональда Трампа [81].

У матеріалах українських медіа найбільш розповсюдженим є варіант перекладу з використанням транскрибування [82; 83], хоча трапляється використання транскрибованої назви разом з описовим перекладом «реформа охорони здоров'я Обама» [84]. Ми вважаємо прийнятними обидва перекладацькі рішення, однак для різних комунікативних ситуацій і цільових аудиторій, також доречність використання того чи іншого варіанту залежить від обраної перекладацької стратегії, яка часто залежить від вимог клієнта. Так, наприклад, у такому уривку з промови Д. Трампа, «Obamacare» краще передавати транскрибовано, зважаючи на те, що в цих реченнях реалізується конфронтаційна тактика приниження / знецінення, доказом застосування якої є лексема «*thing*» («*рiч, штука*»), яка в контексті промови набуває пейоративного відтінку:

When I was elected, I inherited a thing called “Obamacare.” Has anybody heard of Obamacare? [81] // *Коли мене обрали, я успадкував рiч під назвою «Обамакер». Хтось чув колись про «Обамакер»?* (переклад наш. — Д.Б.)

Звісно, такий переклад можна вважати прийнятним лише за умови, що мета перекладу — максимальна близькість до тексту промови й точне відтворення стилістики й намірів промовця і не йдеться про нейтралізацію моментів конфронтації.

Водночас, під час перекладу інших частин цієї ж промови, цілком можливо уявити генералізовані варіанти «(ця) реформа» або «(ця) медична реформа», як-от у цьому реченні:

As part of our largest-ever tax cut in the history of the United States, we put in a provision to kill this worst provision of Obamacare: the individual mandate [81] // В рамках нашого найбільшого зниження податків за всю історію Сполучених Штатів, ми внесли положення, яке знищить найгірше положення цієї реформи — обов'язкову страховку (переклад наш. — Д.Б.)

Такий відповідник можна використати насамперед для уникнення тавтології, після того, як «Обамакер» у промові було вжито вперше. Окрім цього, це може бути доцільним залежно від рівня обізнаності цільової аудиторії: хоч неологізм «Обамакер» не позбавлений конотації, частіше негативної [32], тобто саме його використання здатне здійснювати мовний вплив, це ніяк не впливатиме на аудиторію, якій це поняття невідоме, принаймні без додаткових пояснень. Водночас, аудиторія, знайома з цим неологізмом, буде сприйнятливою до його підтексту. У такому разі повністю позбутися транскрибування було би недоцільним з точки зору досягнення необхідного комунікативного ефекту. До того ж, за Т. Чеботар і М. Севастюк, «спрощення дискурсу» та використання образ — типові ознаки мовного портрету Трампа [13; 33], тому нейтральне «реформа» як єдиний відповідник не видається нам логічним.

Окрім цього, як зауважує Козуб Л., вдале використання і створення неологізмів «сприяє конструюванню позитивного іміджу політичного діяча і посиленню його впливу на маси» [11, с. 51]. Неологізми також особливо зручні для цього з огляду на те, що «політик може наповнювати неологізми зручним і потрібним йому раціональним та емоційним змістом» [11]. Так, наприклад, гасло «Make America Great Again» і відповідна аббревіатура «MAGA» були популяризовані й поширені Д. Трампом з метою створення власного впізнаваного бренду, який би водночас відсилав до успішних попередників,

адже вперше таке гасло було виголошено ще Рональдом Рейганом під час його президентської кампанії [50]. Попри це, результатом стала неоднозначність у сприйнятті цього неологізму, залежно від політичних поглядів тої чи іншої цільової аудиторії [34]. Враховуючи це, вважаємо, що у перекладах доречно відтворювати такі лексеми й супровідний текст якомога ближче до оригіналу щоб не спотворити задум промовця чи створити хибні уявлення про політичні погляди цієї особи. Зробімо спробу перекладу неологізму MAGA у контексті однієї з промов Джозефа Байдена:

My predecessor and his extreme MAGA friends are responsible for taking away other fundamental freedoms, from the freedom to vote to the freedom to choose [80] // *Мій попередник і радикальні прибічники його гасел відповідальні за позбавлення інших фундаментальних свобод: від свободи виборів до свободи обирати* (переклад наш. — Д.Б.)

Вважаємо, що у цьому перекладі було використано трансформацію генералізації [4, с. 306], оскільки конкретний девіз і водночас політичний рух MAGA було зведено до «прибічників його (Трампа) гасел». Такий переклад видається нам логічним з огляду на недоречність додаткових детальних пояснень у переданні прямої мови політика. При цьому також відзначимо, що інтенцію промовця було передано навіть попри відсутність емоційно-забарвленого неологізму через переклад прикметника «*extreme*» як «*радикальний*». Використання слова з такою негативною конотацією вважаємо виправданим з огляду на те, що у контексті цієї промови і загалом у контексті передвиборчої кампанії США відбувається протиставлення Байдена і його опонента Трампа. Тобто, засудження політичного опонента було відтворено і таким чином досягнуто необхідного комунікативного ефекту.

У статті Сітко А. В. і Малюк Д. С. також детально описуються та аналізуються деякі інші стилістичні засоби, типові для політичних промов, зокрема інверсія та анафора [30].

Авторки зазначають, що «здебільшого за допомогою інверсії виділяють один член речення, а коли йдеться про політичні промови – певну проблему чи думку» [30, с. 155]. Наприклад, інверсію було використано у промові колишнього американського президента Барака Обами з нагоди перемоги на президентських виборах вдруге:

What makes America exceptional are the bonds that hold together the most diverse nation on Earth, the belief that our destiny is shared – (cheers, applause) – that this country only works when we accept certain obligations to one another and to future generations, so that the freedom which so many Americans have fought for and died for come with responsibilities as well as rights, and among those are love and charity and duty and patriotism [85] // Винятковість Америки — у взаємозв'язках, які гуртують найрізноманітнішу націю на Землі, вірі в те, що наша доля спільна, що ця країна працює лише тоді, коли ми беремо на себе певні зобов'язання одні перед одними і перед майбутніми поколіннями, і що свобода, за яку так багато американців боролися і за яку помирали, дає і відповідальність, і права, серед яких — любов і милосердя, готовність виконувати обов'язок і патріотизм (переклад наш. — Д.Б.)

У цьому прикладі інверсія була використана задля того, щоб наголосити на тому, що робить Сполучені Штати особливою країною, а також на об'єднавчих для американського народу чинниках. У перекладі інверсія як засіб емпізи не була збережена, однак при цьому наголос на тезі не було втрачено. Отже, комунікативний ефект збережено.

Ще один частотний компонент політичних промов — анафора. Ця стилістична фігура передбачає «повторення двох і більше послідовних речень або частин складного речення» [30, с. 155; 17, с. 40]. Вона «допомагає розвинути думку, посилити її та додати ритмічності» [30, с. 155]. Окрім цього, у політичній риторичі анафора зазвичай використовується для того, щоб «структурувати висловлену думку», «донести ідею» шляхом багаторазового повтору або «викликати сильні почуття» [48, с. 20]. Усі ці функції яскраво

реалізуються у цитаті з промови віце-президентки США Камали Гарріс на Мюнхенській безпековій конференції 2024 року через використання подвійного сполучника «whether ... or» [86] (див. Додаток В). У перекладі анафору збережено у повторенні повторюваного сполучника «чи... чи» [87, 1:57-2:20]. Оскільки анафора у цьому реченні відіграє основну роль у забезпеченні комунікативного ефекту, а саме спонукання до роздумів в межах вибору між двома альтернативами, означеними спікеркою, вважаємо досягнутим необхідний комунікативний ефект у ЦТ.

Таким чином, стилістичні засоби часто відіграють ключову або одну з провідних ролей у здійсненні мовного впливу на цільову аудиторію та як наслідок досягнення певного комунікативного ефекту. З точки зору перекладознавства прикметними вважаємо тезу про те, що ЦТ може відрізнитись від ВТ не лише способом і мірою реалізації комунікативного ефекту, але й задуманим комунікативним ефектом, специфічним саме для аудиторії перекладу. Окрім цього, ми доходимо висновку, що навіть семантичний переклад не завжди може забезпечити досягнення комунікативного ефекту за тієї умови, що контекст оригінальної промови незнайомий або малознайомий для цільової аудиторії перекладу.

1.3. Комунікативні й перекладацькі стратегії й тактики у контексті перекладознавства

У межах вітчизняного мовознавства провідні праці у царині комунікативної лінгвістики належать дослідниці О. Яшенковій [14] та досліднику Ф. Бацевичу [15]. У їхньому науковому доробку знаходимо, зокрема, визначення понять «комунікативна стратегія» і «комунікативна тактика», необхідні в рамках нашої роботи, оскільки вважаємо ці поняття нерозривно пов'язаними із перекладацькими стратегіями і тактиками. Цей зв'язок визначається, на нашу думку, тим, що цільовий текст (ЦТ) здебільшого створюється з урахуванням, і, як наслідок, відтворенням інтенції оригінального мовця [28, с. 12] з метою здійснення ідентичного впливу на аудиторію ЦТ. Тобто, комунікативні

стратегії і тактики корелюють з перекладацькими, при цьому може йтися як про схожість чи однаковість стратегій і тактик, так і про їхню розбіжність, залежно від завдання перекладача (зазвичай викладеного клієнтом у translation brief) [35], рішень перекладача, його фахової підготовки і обізнаності з соціально-політичним, культурним контекстами та позамовних чинників, які могли вплинути на процес прийняття рішень перекладача і кінцевий продукт (переклад).

За визначенням О. Яшенкової, комунікативна стратегія — це «головна лінія мовленнєвої поведінки в межах конкретної комунікативної події, що визначається загальною метою комунікації, ситуативним контекстом і уявленнями про адресата» (цит. за Н. Дяченко, В. Халіним) [16, с. 58]. Ф. Бацевич трактує комунікативну стратегію, або стратегію мовленнєвого спілкування, як «оптимальну реалізацію інтенцій мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, тобто контроль і вибір дієвих ходів спілкування і гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації» [15, с. 118].

Комунікативні тактики, які є втіленням комунікативних стратегій, визначають як «мовленнєві прийоми, які дають змогу досягнути комунікативної мети», такі, що «виконують функцію способів здійснення стратегії мовлення» [15, с. 119].

Проаналізувавши наведені визначення комунікативної стратегії, вважаємо більш доречним у межах нашого дослідження взяти за основу інтерпретацію, запропоновану О. Яшенковою, оскільки комунікація не завжди буває вдалою, тобто, про «дієві ходи спілкування» чи «гнучку їх видозміну» може не йтися.

Зазначимо, однак, деякі можливі складові комунікативної стратегії за Ф.

Бацевичем: «аргументація, мотивація, оцінка, висловлювання емоцій (симпатій, антипатій), міркування вголос, виправдання, підбурювання тощо» [15, с. 118].

На підтвердження цього наведемо деякі класифікації комунікативних стратегій в межах політичного дискурсу.

О. Яшенкова виокремлює такі комунікативні стратегії, притаманні політичним текстам: самопрезентації, агітаційну, формування емоційного настрою, інформаційно-інтерпретаційну, аргументативну, маніпулювання, дискредитації, нападу, самозахисту тощо (цит. за Н. Дяченко, В. Халіним) [16, с. 58].

О. Семенюк і В. Паращук описують такі комунікативні стратегії як «гра на зниження», «гра на підвищення», стратегія театральності. «Гра на зниження» передбачає дії, спрямовані на викриття опонента, водночас «гра на підвищення», навпаки, орієнтується на позитивну репрезентацію самого мовця, підвищення його авторитету, покращення електоральних шансів тощо [16, с. 58]. Стратегія театральності здебільшого здобуває популярність в рамках передвиборчих кампаній, характеризується гіперболізованою риторикою, спрямованістю на електорат, а не супротивника [16, с. 58].

Вищеперераховані стратегії передбачають застосування відповідних тактик. Для зручності ми подаємо співвідношення стратегій і тактик у вигляді таблиці (див. Додаток А Таблиця 1.1.).

Комунікативні тактики також можна характеризувати з точки зору імпліцитності/експліцитності вираження. У цьому контексті С. Абрамович виокремлює пряму та непряму тактики мовленнєвого впливу. Під час застосування прямої тактики «комунікант не вносить до своїх тверджень прихованого смислу – мається на увазі лише те, що сказано, і нічого більше», водночас непряма тактика передбачає наявність такого прихованого смислу, мовець передає своє повідомлення аудиторії у завуальованій формі (цит. за Н. Дяченко, В. Халіним) [16, с. 58].

Розгляньмо значення комунікативних стратегій і тактик для перекладу на прикладі. У промові пані посол США в Україні Бріджит Брінк на святкуванні Дня Незалежності США в Американській торговельній палаті можна прослідкувати застосування стратегій формування емоційного настрою, самопрезентації та інформаційно-інтерпретаційної стратегії за О. Яшенковою

та відповідних тактик акцентування на позитивній інформації, обіцянки, апелювання до авторитету, пояснення. Також центральним для цієї промови є порівняння, оскільки спікерка порівнює українську й американську нації, наголошуючи на спільності демократичних цінностей і прагнення до свободи.

Ми проаналізуємо цитату, у якій наочно реалізовано інформаційно-інтерпретаційну стратегію і стратегію формування емоційного настрою через тактики акцентування на позитивній інформації та обіцянки. У реченні наведеному нижче, звертається увага на розвиток інституцій в Україні зусиллями українського уряду, пані посол запевняє у подальшій підтримці цього розвитку Сполученими Штатами. Використання епітетів («*meaningful*», «*long-term*», «*good*»), зміненої форми ідіоми з позитивною конотацією («*to make meaningful strides*» можна порівняти зі стійким словосполученням «*to make great strides*») [55], сам факт обіцянки надавати підтримку й надалі спрямовані на формування позитивної оцінки до спільних дій України і США, викликання почуття впевненості у майбутньому:

The Ukrainian government has made meaningful strides in bolstering these institutions and the United States will continue to invest in Ukraine's long-term efforts to strengthen good governance, transparency, and accountability [90] // Український уряд зробив значні кроки у зміцненні цих інституцій, і Сполучені Штати продовжуватимуть інвестувати в довгострокові зусилля України, спрямовані на зміцнення належного врядування, прозорості та підзвітності [91]

Вочевидь, для здійснення адекватного перекладу необхідно розуміти інтенцію оригіналу і засоби, якими ця інтенція реалізується. У наведеному вище перекладі бачимо послідовне відтворення важливих елементів імплементації відповідних стратегій і тактик: переклад епітетів за принципом добору словникового і варіантного відповідників («*значний*», «*довгостроковий*», «*належний*») [4, с. 279], контекстуальний переклад ідіоми фразеологізмом «*робити кроки*». Використання цих перекладацьких трансформацій дозволяє

зберегти комунікативний ефект оригіналу, який досягається зокрема стилістичними засобами, свідчить про наближеність до комунікативного перекладу за П. Ньюмарком або динамічної еквівалентності за Ю. Найдою.

У перекладознавстві стратегії і тактики — незмінний предмет суперечок та обговорення. Так, наприклад, термін «стратегія» в англійській літературі часто конкурує або вживається синонімічно до понять «*procedure*», «*technique*», «*operation*», «*plan*», «*tranjection*», «*solution-type*», «*change*», «*shift*», «*method*», «*replacement*» тощо [36, с. 412; 51, с. 541]. Причини такого різноманіття тлумачень можна пояснити низкою факторів, однак у межах нашого дослідження ми зупинимося детально на суті лише окремих інтерпретацій термінів «стратегія» і «тактика» та відповідних класифікацій.

Спробу визначити суть поняття перекладацької стратегії робили численні науковці, насамперед В. Льоршер [37], Л. Моліна і А. Уртадо Альбір [38], П. Забальбеаскоа [39], Е. Честермен [40], Р. Йоскеляйнен [41]. Ми розглянемо ці визначення і спробуємо узагальнити їхні найголовніші й найчастотніші риси щоб систематизувати наявну інформацію, сформувати цілісну картину в умовах відсутності єдиної інтерпретації термінів та мати можливість проаналізувати різні методи й прийоми перекладу, спираючись на основні характеристики визначень «перекладацька стратегія» і «перекладацька тактика».

Як зазначає А. Хіль-Бардахі, німецький дослідник В. Льоршер одним з перших надав точне формулювання, характеризуючи комунікативну стратегію як «потенційно свідому процедуру, виконану для вирішення проблеми, яка постала перед особою під час перекладу сегменту тексту з однієї мови іншою» (цит. за А. Хіль-Бардахі) [51, с. 541].

За Л. Моліна і А. Уртадо Альбір, стратегії — це «свідомі або несвідомі, вербальні чи невербальні процедури, застосовані перекладачем з певною

кінцевою метою для вирішення проблем, які виникають у процесі перекладу» [38, с. 508].

Іспанський перекладознавець П. Забальбеаскоа визначає стратегію як «певну лінію поведінки, спрямовану на вирішення проблеми чи досягнення мети ... свідомі дії з метою покращення виконання професійних обов'язків перекладача, особливо з точки зору ефективності й результативності» [39, с. 120].

Спираючись на висновки інших дослідників, англійський перекладознавець Е. Честермен визначає перекладацькі стратегії як «потенційно свідомі процеси, спрямовані на вирішення проблем» [40, с. 89]. Якщо вдатися до розширеної характеристики цього поняття за Е. Честерменом, основними параметрами можна визначити запланованість, текстоорієнтованість («*textual manipulation*»), орієнтованість на досягнення цілей («*goal-oriented*»), проблемоцентричність («*problem-centred*»), свідомість/несвідомість («*potentially conscious*»), інтерсуб'єктивність («*intersubjective*»). Зупинимось детальніше на деяких із параметрів.

Запланованість виражається у тому, що стратегію розуміють як «запланований спосіб зробити щось» [40, с. 86]. Текстоорієнтованість позначає зв'язок стратегії з «діями, які перекладач може виконати під час створення цільового тексту; діями, які можуть стосуватися бажаних взаємозв'язків між цим текстом і вихідним текстом або між цим текстом та іншими цільовими текстами такого ж типу». Також Честермен наголошує на можливості «прямого споглядання» стратегій шляхом порівняння ВТ і ЦТ. Проблемоцентричність перекладацьких стратегій виявляється у тому, що «стратегія пропонує вирішення проблеми». Інтерсуб'єктивність пояснюється тим, що стратегії часто поширюються у професійному середовищі перекладачів у «неформальному» вираженні, що зумовлює можливість вивчення механізмів таких стратегій і їхнє легке поширення у спільноті. Цитуючи Льоршера, Честермен називає перекладацькі стратегії «випробуваними процедурами» [40, с. 86-89].

За визначенням фінської дослідниці Рііти Йоскеляйнен, перекладацькі стратегії — це «набір (відносно вільно сформульованих) правил чи принципів, які перекладач використовує щоб досягнути цілей, визначених ситуацією перекладу, найбільш ефективно» (цит. за Е. Честерменом) [40, с. 88].

Узагальнюючи, при визначенні поняття «перекладацька стратегія» найчастіше підкреслюється свідоме або несвідоме застосування стратегії перекладачем, сприйняття стратегії як певної процедури, набору дій чи правил, спрямованих на вирішення проблем і досягнення певної мети.

Відповідно перекладацька тактика визначається як «послідовність дій, виконаних локально», також зазначається, що «стратегія досягається через тактики» [36, с. 412], подібно до того як комунікативна тактика вважається втіленням комунікативної стратегії.

Щодо класифікації перекладацьких стратегій, науковці пропонують різні шляхи категоризації й систематизації. Однак зважаючи на різноманіття трактувань і способів узагальнення, навряд чи можливо надати вичерпний перелік таких стратегій чи послуговуватися лише одним типом класифікування.

Так, Льоршер подає перекладацькі стратегії за етапами роботи над перекладом (цит. за І. Гамб'є) [36, с. 415], які ми подаємо у вигляді таблиці (див. Додаток А Таблиця 1.2).

Перекладознавець Лоуренс Венуті вводить поняття стратегії «одомашнення» та стратегії «очуження» перекладу. Одомашнення передбачає, що зміст тексту стає прозорим і відповідає очікуванням цільової мовної аудиторії. Іноземні характеристики мови та культури оригіналу виражені не так яскраво. На противагу цьому, стратегія очуження має на меті виявлення іноземних елементів у тексті оригіналу, як-от синтаксичні й лексичні особливості мови оригіналу, та їхнє максимальне збереження або пряме запозичення одиниць у цільовому тексті. Ці стратегії висвітлюють постійну дискусію щодо балансу між точною передачею змісту та адаптацією тексту до мовних і культурних

норм цільової аудиторії. Перекладачі часто використовують комбінацію підходів, залежно від контексту, мети та обмежень перекладацького завдання (цит. за Б. Хетімом, Дж. Мандесом) [42].

Також вважаємо, що до перекладацьких стратегій можна зарахувати семантичний і комунікативний види перекладу, запропоновані П. Ньюмарком. Відповідно до його визначення, «комунікативний переклад намагається справити на своїх читачів враження, максимально наближене до того, яке переживають читачі оригіналу» [28, с. 39]. Водночас семантичний переклад «намагається передати точне контекстуальне значення оригіналу настільки близько, наскільки дозволяє семантична й синтаксична структура другої мови» [28, с. 39]. Тобто, у випадку з комунікативним перекладом йдеться про пріоритетність передання повідомлення оригіналу, збереження відповідного комунікативного ефекту, водночас семантичний переклад здебільшого спрямований на дослівне відтворення форми оригіналу.

За класифікацією Ю. Найди, до питання перекладу можна звернутися з точки зору двох типів еквівалентності: формальної і динамічної. Оскільки вони виражають певне глобальне бачення ЦТ, вважаємо, що ці концепти також можуть належати до перекладацьких стратегій. Як зазначає науковець, «формальна еквівалентність зосереджується на самому повідомленні і за формою, і за змістом» [43, с. 159]. У перекладі, який здійснюється з метою досягнення формальної еквівалентності, оригінал і переклад постійно порівнюються, адже «повідомлення у цільовій мові повинно бути якомога ближчим до різних елементів у мові оригіналу» [43, с. 159]. Динамічна еквівалентність, у протиставленні, передбачає відтворення між ЦТ і його цільовою аудиторією того стосунку і тих зв'язків, які існували між ВТ і його цільовою аудиторією [43, с. 159]. Іншими словами, у контексті динамічної еквівалентності важливою є ідентичність впливу, здійсненого на аудиторії ВТ і ЦТ.

Е. Честермен поділяє перекладацькі стратегії на синтаксичні, семантичні й прагматичні, загалом виділяючи більше 20 типів, як-от калькування, буквальный переклад, зміна структури речення, добір синонімів (уникнення тавтології), зміна ілюкції тощо [40].

Розрізняють також глобальні й локальні перекладацькі стратегії. За Е. Честерменом, до питань, які вирішують глобальні стратегії, належать, поміж інших, такі: як перекласти певний тип тексту, наскільки вільним має бути переклад, як відобразити діалект використаний у ВТ, модернізувати чи архаїзувати переклад старішого тексту тощо [40, с. 88]. Окрім цього, І. Гамб'є наголошує, що глобальні стратегії визначаються «перекладацьким замовленням», тобто баченням замовника, і враховують «економічні, культурні, політичні, ідеологічні, мовні чинники і технічні обмеження». Рішення на такому рівні – масштабні й більш загальні, адже йдеться, зокрема, про вибір між «відсутністю перекладу і повним переписуванням», «буквальним і вільним перекладом», «одомашненням і очуженням», «формальними і динамічними еквівалентами» тощо [36, с. 416].

Водночас локальні стратегії, за Е. Честерменом, існують для вирішення проблем на кшталт «як перекласти цю структуру, ідею або мовну одиницю» [40, с. 88]. І. Гамб'є додає, що приймаються «внутрішньотекстові рішення» щодо використання перекладацьких трансформацій і «позатекстові рішення» (узгоджуються із замовником) щодо складання глосарію, написання приміток тощо [36, с. 416].

Цікавою з точки зору перекладацьких стратегій також є типологія текстів за К. Райс, у межах якої розрізняють інформативні тексти, «спрямовані насамперед на передання інформації»; експресивні тексти, спрямовані на «комунікування внутрішніх думок через креативну розповідь про низку подій»; «оперативні» тексти, метою яких є переконання [42, с. 283]. Утім, Б. Хетім та І. Мейсон наполягають на розділенні «оперативних» текстів на аргументативні й такі, що мають інструктивний характер [42, с. 284].

Існує твердження, що «тип тексту корелює з природою вимог, поставлених перед перекладачем» [42, с. 284]. Оскільки вимоги до перекладача мають прямий вплив на вибір стратегій і тактик, можна припустити, що цей вибір також диктується і типом тексту. З цим також пов'язана ідея про незмінну необхідність зберігати у перекладі панівну функцію ВТ [42, с. 284], тобто під час перекладу того чи іншого типу текстів пріоритетність виконання завдань (наприклад, відтворення естетичної цінності тексту або конотацій) визначається власне типом тексту.

Політичні промови передусім належать до «оперативних», або, за переосмисленою типологією Б. Хетіма та І. Мейсона, аргументативних текстів, зважаючи на спільність функцій політичної комунікації, яка включає виголошення політичних промов, і «оперативних» текстів, а саме функцій переконання і заклику до дій [42]. А. Худолій називає це спонукальною функцією, завдання якої — «спонукати аудиторію до конкретних дій», а також «впливати на громадян, формувати на емоційному рівні в їхній свідомості відповідну політичну картину світу» [18, с. 135].

Варто зазначити, однак, що тексти, й політичні промови зокрема, часто виконують не одну функцію. Наприклад, текст може мати одночасно інформативну і експресивну функцію, тобто не лише містити певні факти, а й емоційну оцінку автора чи висловлення вдячності, занепокоєння тощо. Утім, зазвичай серед усіх можливих функцій, які виконує текст, можна виокремити головну. Враховуючи це, політичні промови можна сприймати і як експресивний тип текстів через широке використання стилістичних засобів, образності, наявності авторського стилю [44, с. 35].

Під час перекладу політичних промов важливо віднайти збалансований підхід для коректного відтворення як інформації, так і стилістичних особливостей, які часто виконують не лише естетичну, але й функцію переконання.

Збалансованість підходу може виявлятися у поєднанні, наприклад, семантичного й комунікативного перекладів, динамічної і функціональної

еквівалентності. Водночас, дотримання принаймні більшою мірою лише якогось одного підходу не означає, що необхідного комунікативного ефекту не буде відтворено. Проаналізуємо деякі приклади, в яких реалізується принцип семантичного перекладу, щоб переконатися в цьому, а також розглянемо як стилістичні фігури можуть допомагати переконати реципієнтів у чомусь.

Способом переконати цільову аудиторію може бути багаторазове повторення певної ідеї. Таке навмисне повторення є стилістичною фігурою і присутнє, наприклад, в уривку промови В. Зеленського з нагоди Дня незалежності України [88; 89] (див. Додаток В Табл. 1.4). Багаторазове використання фрази «*вільний народ незалежної України*» («*the free people of independent Ukraine*») — це повтор синтаксичного типу, який характеризується як «повтор того самого слова, словосполучення, фрази двічі та більше разів» [18, с. 40].

Вищенаведений уривок добре ілюструє твердження про те, що повтор є «потужним засобом акцентування» [18, с. 40] і про те, що повтор «підкреслює логічні й емоційні значення повторюваного слова (фрази)» [18, с. 40]. Так, повторювана фраза «*вільний народ незалежної України*» здатна викликати відчуття не лише гордості чи поваги, а й переконати, запевнити у правдивості цієї тези зараз і спонукати вірити у правдивість цієї тези і у майбутньому.

Незалежно від політичних поглядів і вподобань цільової аудиторії, повторення як прийом привертає увагу і стає поштовхом для роздумів над повторюваною ідеєю. Переклад повністю відтворює такий комунікативний ефект шляхом збереження повтору і буквального перекладу кожного елемента фрази, збережено також інформаційну складову («*На 182-й день повномасштабної війни*» — «*On the 182nd day of the full-scale war*») та інші стилістичні засоби, як-от зміна довжини речень для наголошення на думці («*А головне – скільки в них правди. Нашої правди*» — «*And mainly how much truth is in them. Our truth*») [18, с. 37] та антитеза («*Скільки в цих словах символів і сенсів, **подвигів і втрат, радості й болю***» — «*How many symbols and meanings, **feats and losses, joy and pain** are in these words*»).

Отже, комунікативні стратегії і тактики відіграють важливу роль як для теоретичного обґрунтування вибору тих чи інших перекладацьких стратегій і тактик, так і для здійснення такого ж вибору на практиці, в умовах роботи над перекладом, оскільки обрані мовцем стратегії і тактики відображають мету й функції самого тексту. Здатність розпізнавати й розуміти мету і функції політичної промови може допомогти створити найоптимальніший варіант перекладу, який відтворюватиме комунікативний ефект оригіналу. Окрім цього, на здійснення перекладацьких виборів впливає жанр і тип тексту, а збереження комунікативного ефекту оригіналу можливе в рамках застосування різних перекладацьких стратегій і тактик.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Проаналізувавши ключові для нашого дослідження поняття, а саме комунікативного ефекту, комунікативних і перекладацьких стратегій і тактик, ми дійшли висновку, що теорія мовленнєвих актів, важлива для розуміння комунікативного ефекту, допомагає ідентифікувати інтенцію оригінального тексту. Водночас розуміння мети тексту визначає перекладацькі стратегії й тактики, тобто впливає на прийняття перекладацьких рішень, і врешті допомагає створити варіант перекладу, який відтворюватиме комунікативний ефект оригіналу якнайкраще. Окрім цього, ми встановили, що збереження непрямих мовленнєвих актів за допомогою відтворення оригінальної форми висловлення (декларативу, директиву, репрезентативу тощо) та добору словникових відповідників сприяє збереженню ввічливості та політкоректності промови.

До того ж, ми з'ясували, що ЦТ може відрізнитись від ВТ не лише способом і мірою реалізації комунікативного ефекту, але й власне задуманим комунікативним ефектом, специфічним саме для аудиторії перекладу.

Також стилістичні засоби часто відіграють ключову або одну з провідних ролей у здійсненні мовного впливу на цільову аудиторію та як наслідок

досягнення певного комунікативного ефекту. Здебільшого точне відтворення стилістичних засобів, як-от за допомогою трансформацій транскодування, допомагає відтворити мовний вплив, ідентичний до здійснюваного текстом оригіналу, окрім випадків, коли цільова аудиторія може бути потенційно незнайома чи малознайома з суспільно-політичним та культурним контекстом оригіналу, особливо у випадку неологізмів.

Окрім цього, ми помітили, що переклад уривків політичних промов українськими медіа більш схильний містити додаткові пояснення або трансформацію описового перекладу, зважаючи на новинний характер публікації.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ СТИЛЬОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ У ПЕРЕКЛАДІ

2.1. Перекладознавчий аналіз англійських та українських політичних промов у контексті воєнного часу

У цьому підрозділі нашої роботи ми провели порівняльний аналіз оригіналів англійських і українських політичних промов та їхніх перекладів з акцентом на відтворенні стилістичних засобів промов і комунікативного ефекту. Зауважмо, що у нашому дослідженні під «англійськими та українськими політичними промовами» ми розуміємо промови, виголошені політиками англійських країн та України відповідно, тобто визначаємо ці поняття за країною походження промовців, а не мовою, якою написані ці політичні тексти. Політичні промови характеризуються:

- зорієнтованістю на «конкретну цільову аудиторію» [2, с. 8];
- метою переконати цільову аудиторію «рухатись у бажаному для політика напрямку» [2, с. 8], тобто сприяти тому, щоб реципієнти переглянули свої суспільно-політичні погляди та/або змінили свою поведінку;
- описом, коментуванням, згадуванням «важливих аспектів політико-ідеологічного життя» [2, с. 8];
- директивністю [2, с. 8];
- емотивністю [2, с. 8];
- апелюванням до загальнолюдських та/або національних цінностей, моралі [2, с. 8]

Ми вважаємо важливим наголосити на походженні перекладів через вплив цього позамовного фактору на створений цільовий текст. Переклад, виконаний від імені державної установи або особи-представника держави, на нашу думку, є одним із факторів, який впливає на більшу точність виконаного перекладу, зумовлює схильність до семантичного перекладу, що демонструється під час перекладознавчого аналізу політичних промов. Також цей фактор забезпечує монополію на інтерпретацію і відсутність інших версій перекладу.

Окрім цього, на лінгвістичні особливості як оригіналу, так і перекладу, впливає цільова аудиторія, на яку він розрахований.

Перша промова, яку ми проаналізуємо, була виголошена пані посол США Бріджит Брінк на заході «Діалоги про відновлення України». Перш за все, визначимо цільову аудиторію цієї промови, зважаючи на те, що будь-яке здійснення перекладу не відбувається без урахування цільової аудиторії тексту. Зважаючи на специфіку заходу, на якому було виголошено промову та зміст промови, можемо зробити висновок, що цей текст розраховано на широку громадськість, однак насамперед на українську аудиторію, зацікавлену у відбудові України та її міжнародній підтримці.

Провідними комунікативними стратегіями у цій промові, на нашу думку, є стратегії самопрезентації, аргументації, формування емоційного настрою та інформаційно-інтерпретаційна, реалізовані через тактики обіцянки, апелювання до авторитетів, акцентування на позитивній інформації та вказуванні на шлях розв'язання проблеми.

Аналізована промова не надто насичена стилістичними засобами, оскільки за змістом вона складається здебільшого з перерахування вже наданої Сполученими Штатами допомоги та обіцянок продовження підтримки. Попри це, можна виокремити декілька релевантних для нашого дослідження прикладів.

*I want to reflect back on what President Biden said last spring very clearly, that our support is for Ukraine as a **democratic, prosperous, sovereign and independent country** that has the ability to defend itself and the ability to deter future aggression. [90] // Я хочу нагадати, що президент Байден дуже чітко заявив минулої весни, що ми підтримуємо Україну як **демократичну, заможну, суверенну і незалежну країну**, яка здатна захистити себе і стримати майбутню агресію [91]*

На нашу думку, наведена вище цитата є прикладом втілення стратегій самопрезентації (запевнення у підтримці як важливий фактор позитивного сприйняття українською аудиторією), формування емоційного настрою (акцентування на суб'єктності й спроможності України захищати себе) та аргументації (посилання на заяву президента США для легітимізації тез висловлених у промові загалом) через тактики апелювання до авторитету, обіцянки, акцентування на позитивній інформації. У перекладі ці стратегії відтворюються через семантичний переклад [28, с. 39] за допомогою трансформацій добору словникових відповідників і транскрибування [4, с. 279, 282]. Так, в уривку так звані «ланцюжки» епітетів [17, с. 30] точно і послідовно відтворені у перекладі їхніми словниковими еквівалентами [4, с. 279], а прізвище американського президента передано транскрибуванням [4, с. 282]. Такий підхід ми вважаємо виправданим не лише з точки зору досягнення комунікативного ефекту шляхом точного відтворення усіх елементів оригіналу. Зокрема, у випадку з епітетами саме такий переклад має сенс також з огляду на важливість кожного окремого компонента як з політичної точки зору, так і з мовної, оскільки цей ряд епітетів не є синонімічним, тобто кожен прикметник має свою вагу.

*And this movement, this movement toward Europe, this movement toward NATO is what is going to also help attract that private investment that's needed ultimately for the recovery and the success of Ukraine. I talk to a lot of business folks in Ukraine and, and outside, many in America. **They look for** some key principles*

when they're looking to invest. **They look for** a judicial system that's independent. **They look for** low levels of corruption and ways to stop and counter corruption. **They look for** strong corporate governance. And **they also look for** a free press and a strong civil society [90] // І цей рух, рух до Європи, цей рух до НАТО – це те, що також допоможе залучити приватні інвестиції, необхідні для відновлення і успіху України. Я розмовляю з багатьма бізнесменами в Україні та за її межами, а також з багатьма в Америці. Вони розраховують на певні ключові принципи, коли хочуть інвестувати. **Вони сподіваються** незалежної судової системи. **Вони сподіваються** низького рівня корупції та способів зупинити і протидіяти корупції. **Вони сподіваються** міцного корпоративного управління. А ще **вони сподіваються** вільної преси і сильного громадянського суспільства [91]

У цьому уривку реалізовано інформаційно-інтерпретаційну стратегію через тактику вказування на шлях розв'язання проблеми, оскільки питання відновлення й забезпечення процвітання України пропонується вирішити через залучення приватних інвестицій. Водночас використання анафори і займенника «they» («вони») акцентує на спільних пріоритетах українських і американських бізнесів, підкреслює важливість певних принципів для потенційних інвесторів, створює ритм, сприяє кращому запам'ятовуванню тез. Переклад має здебільшого семантичний характер, з відтворенням початкового повтору «they look for» як «вони сподіваються», за винятком одиничного використання відповідника «вони розраховують» через необхідність дотримання природності звучання і особливості структури цільової мови. Загалом для відтворення стилістичної фігури було використано словниковий варіантний відповідник («сподіваються») і контекстуальну заміну («розраховують») [4, с. 280, 287-288].

Друга промова, виголошена Постійним представником України в ООН Сергієм Кислицею на засіданні Ради Безпеки ООН 29.03.22 [94; 95], зорієнтована на постійних представників інших держав-членів ООН як

учасників зустрічі, ширше — міжнародної громадськості через оприлюднення записів і текстів засідань на офіційних ресурсах [92; 93].

Основними застосованими комунікативними стратегіями і тактиками є формування емоційного настрою, нападу, «гри на зниження», викриття, звинувачення.

Насамперед промова вирізняється використанням великої кількості воєнних термінів: «*armoured vehicles*», «*tanks*», «*artillery systems*», «*rocket launch systems*», «*air defence systems*», «*ceasefire*», «*de-escalation*», «*blitzkrieg*», «*siege*», «*ballistic missiles*», «*cruise missiles*», «*supersonic missiles*» тощо. Оскільки воєнна термінологія вимагає точного відтворення у перекладі [19], перекладачеві важливо мати відповідні знання та/або послуговуватись англо-українськими словниками відповідного лексичного пласту [52; 53]. Під час перекладу термінології реалізується принцип добору словникового відповідника, наприклад «*supersonic missiles*» — «надзвукові ракети», «*air defence systems*» — «системи протиповітряної оборони».

Окрім цього, у тексті промови знаходимо щонайменше дві метафори (Див. Додаток В Таблиця 1.4). Обидві метафори є засобами реалізації стратегії формування емоційного настрою з акцентуванням на існуванні певної проблеми через яскраві образи. В обох випадках образність у перекладі відтворена точно, з використанням трансформацій калькування («*bleeding wound*» — «кровоточива рана») [4, с. 286] і добору словникових відповідників («*black soil*» — «чорнозем») [4, с. 279]. Прикметним також є використання емоційно-зabarвленої лексики, найчастіше епітетів або іменників на позначення негативних якостей/явищ. Оскільки за допомогою таких лексем засуджується поведінка Росії, можна зробити висновок про застосування стратегій нападу, або «гри на зниження» і відповідних тактик звинувачення і викриття. В усіх випадках у перекладі оцінна лексика збережена повністю, за допомогою добору словникових відповідників (див. Додаток В. Таблиця 1.4) [4, с. 279].

Цільову аудиторію промови, виголошену міністром закордонних справ України Дмитром Кулебою на конференції послів Франції, складають власне дипломати, присутні на заході, французьке суспільство та ширше — міжнародна спільнота.

До основних комунікативних стратегій і тактик, втілених у цій промові, належать агітаційна, інформаційно-інтерпретаційна, спонукання, розгляду проблеми під новим кутом, аргументативна, апелювання до авторитетів, формування емоційного настрою, вказування на шлях розв'язання проблеми.

У рамках таких стратегій як агітаційна і формування емоційного настрою, а також тактики спонукання антитезу використовують для увиразнення контрасту між відсутністю бойового досвіду у бійців та, попри це, їхнім бажанням захищати свою країну. У такий спосіб створюється драматичний емоційний ефект, мета якого полягає у переконанні цільової аудиторії не лише у стійкості й вмотивованості українських військових, але й необхідності виявити власну стійкість і послідовність у підтримці України на дипломатичному рівні; пропонується новий підхід до вирішення дипломатичних завдань.

A consolidated group of 31 soldiers was created, one third of whom had no combat experience, but all of them had the knowledge and will to win ... I told you this story to demonstrate three principles that are also useful for diplomats [96] //
Була створена зведена група з 31 бійця, третина з яких не мали бойового досвіду, але всі вони мали знання і волю до перемоги ... Я розповів вам цю історію, щоб продемонструвати три принципи, корисні також для дипломатів [97]

У цьому уривку дотримано принцип семантичного перекладу, із застосуванням трансформації перестановки для утворення порядку слів, притаманного цільовій мові [4, с. 314].

В іншому прикладі антитези, поєднаної з повторенням («*a frozen conflict*» — «заморожений конфлікт» повторені двічі у ВТ і ЦТ відповідно) реалізується комунікаційна тактика протиставлення замороженого конфлікту й гарячої фази війни через перерахування наслідків потенційного призупинення війни (див Додаток В. Таблиця 1.4). У перекладі використано трансформацію контекстуальної заміни: «*worse war*» — «страшніша війна» [4, с. 287]. Така зміна зумовлена іншим типом сполучуваності слів, ніж у мові оригіналу.

Прикладом паралельної конструкції як стилістичного засобу [17, с. 40] і тактики розгляду проблеми під новим кутом, підпорядкованої інформаційно-інтерпретаційній стратегії, є така цитата:

Since February 2022, we have had to reinvent our methods. To subordinate diplomatic protocol and procedures to results. To reduce the time for decision-making. Advance without a guarantee of success instead of leaving escape routes. Replace passive diplomatic language with direct, tough and truthful sentences [96] // З лютого 2022 року нам довелося **перевинайти** наші методи. **Підпорядкувати** дипломатичний протокол і процедури результату. **Скоротити** час ухвалення рішень. **Наступати** без гарантії успіху замість того, щоб залишати шляхи до відходу. **Замінити** пасивні дипломатичні формулювання на прямі, жорсткі та правдиві речення [97]

Факт повномасштабного вторгнення змінив геополітичний контекст і водночас пріоритети української дипломатії, характер якої трансформувався відповідно до вимог воєнного часу. Саме на таких змінах і наголошує мовець за допомогою паралельної конструкції. До того ж, подібно до стилістичної фігури анафори, паралельна конструкція, виражена у початку кожного речення з дієслова у неозначеній формі, створює відчуття ритму і сприяє кращому запам'ятовуванню важливих тез. Саме такого ефекту досягнуто і у тексті перекладу шляхом буквального перекладу кожного дієслова у формі інфінітиву.

У наступному прикладі риторичне запитання відображає аргументативну стратегію через тактику апелювання до авторитетів, а саме — постаті військового і політичного діяча часів Другої світової війни Шарля де Голля, оскільки ця промова, як уже було згадано, спрямована насамперед на французьке суспільство (див. Додаток В Таблиця 1.4). Така алюзія на історичні події наголошує на неможливості компромісу з агресором як у ХХ, так і ХХІ столітті. У перекладі було використано трансформації транскрибування («*Charles de Gaulle*» — «Шарль де Голль», «*Churchill*» — «Черчилль»), перестановки («*Churchill's persuasion and pressure...*» — «умовляння та тиск Черчилля...») та загалом дотримано принципу семантичного перекладу.

Отже, після здійснення перекладознавчого аналізу політичних промов, можемо дійти висновку, що перекладачі дотримувалися стратегії семантичного перекладу, вираженої у різних перекладацьких трансформаціях, найчастотніші з них — добору словникових відповідників, транскрибування і контекстуальної заміни. Такі дії забезпечили максимальну близькість до тексту оригіналу із дотриманням структури і правил цільової мови, зокрема завдяки трансформації перестановки, та відтворення необхідного комунікативного ефекту. Серед комунікативних стратегій і тактик, притаманних політичному дискурсу, найбільш поширеними є стратегія формування емоційного настрою та інформаційно-інтерпретаційна стратегія, виражені за допомогою тактик апелювання до авторитетів, розгляду проблеми під новим кутом, акцентування на позитивній інформації. До можливих перекладацьких труднощів, пов'язаних з використанням мовцями перелічених комунікативних стратегій і тактик, належать: відтворення власних назв, відтворення метафор та образів, відтворення емоційно насиченої, чутливої інформації.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Під час здійснення перекладознавчого аналізу англійських та українських політичних промов у контексті війни ми встановили, що переклад від імені державних чи міжнародних інституцій, які також пов'язані зі створенням

оригінального тексту, підпорядкований семантичній стратегії перекладу. У рамках такої стратегії до найчастотніших перекладацьких трансформацій належать добір словникових відповідників і транскрибування, рідше використовуються контекстуальна заміна, калькування і перестановка. Ми також з'ясували, що семантична стратегія перекладу є успішною з точки зору досягнення комунікативного ефекту в жанрі політичної промови.

Окрім цього, на створення ЦТ впливає його цільова аудиторія. Оскільки більшість оригіналів проаналізованих промов стосується реалій і викликів, пов'язаних із російсько-українською війною, їхні українські переклади в основному не потребують адаптації чи використання перекладацьких нотаток.

Ми також виявили певні перекладацькі труднощі, пов'язані з використанням мовцями комунікативних стратегій і тактик: відтворення власних назв (мовці часто апелюють до історичних осіб, міжнародних організацій та сучасних політиків, тож перекладачеві необхідно мати фонові знання); відтворення метафор та образів (політики часто використовують такі засоби щоб вразити, шокувати, підбадьорити чи іншим чином вплинути на емоційний стан цільової аудиторії, надто у контексті війни, яка відбувається на території країни самого політика); відтворення емоційно насиченої, чутливої інформації (перекладач має бути свідомий власної потенційної вразливості до такої інформації і не братися за здійснення перекладу за умови конфлікту інтересів або неможливості виконання перекладу через упередженість чи психоемоційне перенавантаження) [54].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Отже, у нашому дослідженні ми встановили, що у перекладах українських та англійських політичних промов воєнного часу, здійснених від імені державної або міжнародної інституції, найпоширенішою є *семантична* стратегія перекладу з відповідним використанням перекладацьких трансформацій *добору словникових відповідників, транскрибування,*

контекстуальної заміни, калькування, перестановки. Вибір таких стратегій і тактик зумовлений певним набором комунікативних стратегій і тактик, притаманних текстам проаналізованих нами політичних промов; здійсненням перекладу від імені державних або міжнародних інституцій; «миттєвістю» перекладу, тобто, переклади належать до того ж часового та ширше історичного проміжку, що й оригінали, що зумовлює більшу чутливість цільової аудиторії. Опущення чогось при перекладі чи вільна інтерпретація можуть спровокувати реакцію неприйняття. Водночас припускаємо, що потенційні майбутні переклади можуть відрізнятися через менш гостре сприйняття тем, які зачіпають політичні промови, зокрема російського вторгнення в Україну, та ймовірні ідеологічні зміни, які можуть вплинути на сприйняття перекладачами оригіналів.

Також ми дійшли висновку, що семантична стратегія перекладу допомагає успішно відтворити комунікативний ефект оригіналу українських та англійських політичних промов воєнного часу, зокрема ефект переконання цільової аудиторії.

Дослідження стилістичних засобів у межах цієї роботи також дозволило нам зрозуміти їхній тісний зв'язок із досягненням комунікативного ефекту. Власне, саме стилістичні засоби, як-от паралельні конструкції чи анафора, допомагають досягти ефекту переконання чи закріплення певної думки у цільової аудиторії через повтор, закладений в основу цих стилістичних фігур.

Загалом, аналіз уривків з політичних промов дозволив нам також зрозуміти, що відтворення необхідного комунікативного ефекту можна досягнути не лише завдяки поєднанню різних стратегій, але й за умов дотримання здебільшого однієї лінії у перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Наукові праці

1. Дорда, С. В. (1997). Перлокутивний ефект мовленнєвого акту каяття. *Методологічні проблеми психології мисленнєвої та мовної діяльності : Studia Methodologia.* – Тернопіль. – В. 3.– С. 167-168.
2. Лобода, Ю. А. (2011). Відтворення експресивних засобів політичних промов українською мовою (на матеріалі публічних виступів політиків Великої Британії та США) [Неопубл. автореф. кр.. кр.. кр.. наук]. КНУТШ.
3. Карабан, В. І., & Мейс, Д. (2003). Переклад з української мови на англійську мову. Навчальний посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти. *Вінниця: Нова книга.*
4. Карабан, В. І. (2004). *Переклад англійської наукової і технічної літератури.[кр../кр..]: Навчальний посібник для ВНЗ.* Нова Книга.
5. Трусов, С. С. (2010). Офіційна промова як комунікативна подія і культурний феномен в аспекті перекладу. *мова і КуЛЬтура*, 364.
6. Лосєва, І. В. (2012). Мовностилістичні ознаки політичних промов. *Нова філологія*, (50), 64-66.
7. Фесенко І. Л. Особливості перекладу політичних промов та текстів / І. Л. Фесенко // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія».* Серія : Філологічна. – 2015. – Вип. 55. – С. 264-266.
8. Пасічник, І. (2013). Синтаксично-стилістичні особливості сучасного політичного дискурсу (на матеріалі промов Барака Обама). *Науковий вісник Чернівецького університету: Германська філологія*, (667), 185-192.
9. Крива, Л. (2002). Перлокутивний ефект переконання в англійському політичному дискурсі.
10. Драбов, Н. (2015). До питання перекладу англійських неологізмів. *Актуальні питання гуманітарних наук*, (13), 176-181.
11. Козуб, Л. (2011). Мовні засоби впливу у сучасному англійському політичному дискурсі.
12. Чернявська, І. (2020). Особливості неологізації англійськомовного медійного політичного дискурсу. *Молодий вчений*, (11 (87)), 505-507.
13. Чеботар, Т. В. (2021). Лінгвістичний портрет політика-демагога (на матеріалі передвиборчих промов д. Трампа 2016-2021 р.). *Scientific review*, 6(78), 53-63.
14. Яшенкова, О. В. (2010). Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. *К.: ВЦ «Академія*, 312.

15. Бацевич, Ф. С. (2004). Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Видавн. центр Академія.
16. Дяченко, Н. М., & Халін, В. В. (2019). Комунікативні стратегії в сучасному українському політичному дискурсі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки, (1 (89)), 56-62.
17. Кухаренко, В. А. (2000). Практикум з стилістики англійської мови: Підручник. Вінниця: Нова книга, 160.
18. Худолій, А. О. (2014). Лінгвістичні особливості політичних текстів.
19. Балабін, В. В. (2020). Теоретичні засади військового перекладу: автореферат дисертації.
20. Austin, J. L. (1975). How to do Things with Words. 1962. *Cambridge, MA: Harvard UP.*
21. Strawson, P. F. (2013, January). Intention and Convention in Speech Acts. In *Symposium on JL Austin (Routledge Revivals)* (pp. 380-400). Routledge.
22. Searle, J. R. (1969). Speech acts: An essay in the philosophy of language (Vol. 626). Cambridge university press.
23. Cook, G. (1989). Discourse (language teaching: A scheme for teacher education). Oxford University Press.
24. Yule, G. (1996). Pragmatics. Oxford university press.
25. Leech, G. N. (1983). Principles of pragmatics. Longman.
26. Sadock, J. (2006). Speech acts. *The handbook of pragmatics*, 53-73.
27. Newmark, P. (1988). A textbook of translation (Vol. 66, pp. 1-312). New York: Prentice hall.
28. Newmark, P. (1981). Approaches to translation (Language Teaching methodology series) (p. 213). Oxford: Pergamon Press.
29. Karam, S. (2011). Truths and euphemisms: How euphemisms are used in the political arena. *3L, Language, Linguistics, Literature*, 17(1).
30. Maliuk, D. S., & Sitko, A. V. (2019). Stylistic means of intention representing in speeches of US political leaders.
31. Naboka, O. M., Matsera, O. A., & Shagala, L. B. (2023). Neologization in english political discourse and ways of its rendering. *Scientific journal of the Lviv State University of Life Safety "Philological Periodical of Lviv"*, (13), 136-141.
32. De Haan, C. (2019). What's in a name: Obamacare v. the Affordable Care Act in the 2016 election.
33. Sevastiuk, M. (2021). Translating insult: Strategies of rendering invective in modern political discourse. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 105, p. 03007). EDP Sciences.

34. Agosto, V., Still, C. D., & Angelo-Rocha, M. (2023). A cartography of controversy concerning MAGA: political rhetoric, racism, and symbolism in schools. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 36(10), 2053-2071.
35. Torresi, I. (2020). *Translating promotional and advertising texts*. Routledge.
36. Gambier, Y., & Van Doorslaer, L. (Eds.). (2010). *Handbook of translation studies* (Vol. 1). John Benjamins Publishing.
37. Lörscher, W. (1991). *Translation performance, translation process and translation strategies*.
38. Molina, L., & Hurtado Albir, A. (2002). Translation techniques revisited: A dynamic and functionalist approach. *Meta*, 47(4), 498-512.
39. Lonsdale, A. B., Beeby, A., Ensinger, D., & Presas, M. (Eds.). (2000). *Investigating translation: selected papers from the 4th International Congress on Translation, Barcelona, 1998* (Vol. 32). John Benjamins Publishing.
40. Chesterman, A. (2016). *Memes of Translation: The spread of ideas in translation theory*. Revised edition. John Benjamins Publishing.
41. Jääskeläinen, R. (1993). Investigating translation strategies. *Recent trends in empirical translation research*, 28, 99-120.
42. Hatim, B., & Munday, J. (2004). *Translation: An advanced resource book*. Psychology Press
43. Nida, E. A. (1964). *Toward a science of translating: with special reference to principles and procedures involved in Bible translating*. Brill Archive.
44. Chen, H., & Zhang, X. (2020). Application of Reiss' S Text Typology in Translation-a Case Analysis of Franklin D. Roosevelt's fourth inaugural. *East African Scholars Journal of Education, Humanities and Literature*, 3(2), 34-37.

Довідкові джерела

45. Nordquist, R. (2013c, 10 квітня). *Speech Act Theory: Definition and Examples*. ThoughtCo. <https://www.thoughtco.com/speech-act-theory-1691986>
46. Загнітко, А. П. (2020). *Сучасний лінгвістичний словник*.
47. Pochhacker, F. (2015). *Routledge encyclopedia of interpreting studies*. Routledge.
48. Wales, K. (2014). *A dictionary of stylistics*. Routledge.
49. *Affordable Care Act (ACA) - Glossary*. HealthCare.gov. <https://www.healthcare.gov/glossary/affordable-care-act/>
50. Home | The Ronald Reagan Presidential Foundation & Institute. <https://www.reaganfoundation.org/media/128626/sqp030381.pdf>
51. Baker, M., & Saldanha, G. (2019). *Routledge encyclopedia of translation studies*. Routledge.

52. *English-Ukrainian military dictionary* | *Англо-український військовий словник*. <https://bit.ly/3yJiyPj>
53. *Англо-український словник військової термінології, скорочень та аббревіатур*. <https://milword.net/index.php>
54. *Code of Ethics*. American Translators Association (ATA). <https://www.atanet.org/about-us/code-of-ethics/>
55. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-ukrainian/make-great-strides>

Джерела ілюстративного матеріалу

56. *Address by Minister of Foreign Affairs of Ukraine to the EU Foreign Affairs Council*. (n.d.). Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Retrieved June 6, 2024, from <https://mfa.gov.ua/en/news/address-minister-foreign-affairs-ukraine-eu-foreign-affairs-council>
57. *Звернення міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби до Ради ЄС у закордонних справах*. (n.d.). Міністерство Закордонних Справ України. Retrieved June 6, 2024, from <https://mfa.gov.ua/news/address-minister-foreign-affairs-ukraine-eu-foreign-affairs-council>
58. House, W. (2021, January 25). *Executive Order on Ensuring the Future Is Made in All of America by All of America's Workers*. The White House. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/01/25/executive-order-on-ensuring-the-future-is-made-in-all-of-america-by-all-of-americas-workers/>
59. *Speech by President von der Leyen at the parliamentary session on the 20th anniversary of Lithuania's accession to the European Union*. (n.d.). EU Commission. Retrieved June 6, 2024, from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_24_2528
60. *Security Council, 77th year : 8980th meeting, Sunday*. (2022, February 27). UN Digital Library. Retrieved June 6, 2024, from <https://digitallibrary.un.org/record/3959142?ln=en&v=pdf>
61. *Заява Постійного Представника України при ООН Сергія Кислиці на засіданні РБ ООН за пунктом порядку денного «Лист Постійного представника України при ООН від 28 лютого 2014 року на ім'я Голови Ради Безпеки (S/2014/136)» 27 лютого 2022 року*. (б. д.). Facebook.

<https://www.facebook.com/sergiy.grau/posts/pfbid0VKYXUEiEM6mSKc5q5MthEdMsLb5WbfemFGeNGV1ETrpZVQnLzEyMaSZiL93hda5l>

62. *We Do Not Want the UN Charter to Be Burnt Down Just Like These Books – Address by the President of Ukraine to the World Leaders on the Eve of the Peace Summit.* (n.d.). Сайт Президента України. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.president.gov.ua/en/news/mi-ne-hochemo-shob-tak-samo-yak-ci-knizhki-zgoriv-statut-oon-91137>
63. *Ми не хочемо, щоб так само, як ці книжки, згорів Статут ООН — звернення Президента України до світових лідерів напередодні Саміту миру.* (n.d.). Сайт Президента України. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.president.gov.ua/news/mi-ne-hochemo-shob-tak-samo-yak-ci-knizhki-zgoriv-statut-oon-91137>
64. *2023 State of the Union Address by President Ursula von der Leyen.* (2023, September 13). EU Commission. Retrieved June 6, 2024, from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_4426
65. *Inaugural Address President Biden.* (2021, January 20). White House. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/01/20/inaugural-address-by-president-joseph-r-biden-jr/>
66. *Інавгураційна промова Дж. Байдена.* (n.d.). US Embassy in Ukraine. Retrieved June 6, 2024, from <https://ua.usembassy.gov/uk/inaugural-address-by-president-joseph-r-biden-jr/>
67. *Security Council, 77th year :: 8991st meeting, Friday.* (2022, March 11). UN Digital Library. Retrieved June 6, 2024, from <https://digitallibrary.un.org/record/3965229?ln=en&v=pdf>
68. *Заява Постійного представника України при ООН Сергія Кислиці на засіданні Ради Безпеки ООН на тему «Загрози міжнародному миру та безпеці» (11 березня 2022 р.).* (2022, March 12). Facebook. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.facebook.com/sergiy.grau/posts/pfbid0vGongriqDEQpd9m8NrcUhaEF9Vij724gu3atfD1DFK1XUdimT8AHAnLtY8QPfHXbl>

69. *President Barack Obama Inaugural Address. (2009, January 21). Obama White House. Retrieved June 6, 2024, from <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2009/01/21/president-Barack-obamas-inaugural-address>*
70. *Інавгураційні промови президентів США. (2009). [E-book]. Фоліо. https://shron1.chtyvo.org.ua/5ec99c09f3b04/Inavhuratsiini_promovy_prezydentiv_SShA.pdf*
71. *Security Council, 77th year :: 8979th meeting. (2022, February 25). UN Digital Library. Retrieved June 6, 2024, from <https://digitallibrary.un.org/record/3963720?ln=en&v=pdf>*
72. *Виступ Постійного Представника України при ООН Сергія Кислиці на засіданні Ради Безпеки ООН. (2022, February 25). [Video]. Facebook. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.facebook.com/1167515055/videos/262393595935567/>*
73. *Prime Minister's speech in Estonia on the Russian invasion of Ukraine: 1 March 2022. (n.d.). UK Government. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.gov.uk/government/speeches/prime-ministers-speech-in-estonia-on-the-russian-invasion-of-ukraine-1-march-2022>*
74. *Statement by H.E. Mr. Dmytro Kuleba, Minister of Foreign Affairs of Ukraine, at the opening of the "Restoring Justice for Ukraine" conference in The Hague. (n.d.). Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Retrieved June 6, 2024, from <https://mfa.gov.ua/en/news/statement-he-mr-dmytro-kuleba-minister-foreign-affairs-ukraine-opening-restoring-justice-ukraine-conference-hague>*
75. *Speech by President Volodymyr Zelenskyy at the Munich Security Conference. (n.d.). Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Retrieved June 6, 2024, from <https://mfa.gov.ua/en/news/vistup-prezidenta-volodimira-zelenskogo-na-myunhenskiy-konferenciyi-z-pitan-bezpeki>*
76. *Виступ Президента Володимира Зеленського на Мюнхенській конференції з питань безпеки. (n.d.). Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Retrieved June 6, 2024, from <https://mfa.gov.ua/news/vistup-prezidenta-volodimira-zelenskogo-na-myunhenskiy-konferenciyi-z-pitan-bezpeki>*

77. *Security Council, 79th year : 9557th meeting, Friday. (2024, February 23). UN Digital Library. Retrieved June 6, 2024, from <https://digitallibrary.un.org/record/4039202?ln=en&v=pdf>*
78. *Міжнародна конференція в Гаазі: реєстр збитків і трибунал для Путіна. (n.d.). Укрінформ. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3847903-miznarodna-konferencia-v-gaazi-reestr-zbitkiv-i-tribunal-dla-putina.html>*
79. *Security Council, 77th year : 8979th meeting, Friday. (2022, February 25). UN Digital Library. Retrieved June 6, 2024, from <https://digitallibrary.un.org/record/3963720?ln=en&v=pdf>*
80. *Remarks by President Biden at the National Museum of African American History and Culture. (n.d.). White House. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2024/05/17/remarks-by-president-biden-at-the-national-museum-of-african-american-history-and-culture/>*
81. *Remarks by President Trump on the America First Healthcare Plan. (n.d.). Trump White House. Retrieved June 6, 2024, from <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-america-first-healthcare-plan/>*
82. *Трамп зробив перші кроки на посту президента. (n.d.). BBC Україна. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.bbc.com/ukrainian/news-38703476>*
83. *Час-Тіме: Трамп закликав республіканців не припиняти спроби скасувати «Обамакер». (n.d.-b). Голос Америки. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.holosameryky.com/a/3965169.html>*
84. *Суд у США визнав неконституційною реформу охорони здоров'я Обами. (n.d.). Інтерфакс. Retrieved June 6, 2024, from <https://interfax.com.ua/news/pharmacy/553602.html>*

85. *Barack Obama's victory speech – full text.* (n.d.). *The Guardian*. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.theguardian.com/world/2012/nov/07/barack-obama-speech-full-text>
86. *Remarks by Vice President Harris at the Munich Security Conference / Munich, Germany.* (n.d.). *White House*. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2024/02/16/remarks-by-vice-president-harris-at-the-munich-security-conference-munich-germany/>
87. *Виступ на Мюнхенській конференції безпеки Камала Гарріс.* (n.d.). [Video]. *YouTube*. Retrieved June 6, 2024, from https://www.youtube.com/watch?v=zawPH_Fo_W0
88. *Привітання Президента Володимира Зеленського з нагоди Дня Незалежності України.* (n.d.). *Сайт Президента України*. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.president.gov.ua/news/privitannya-prezidenta-volodimira-zelenskogo-z-nagodi-dnya-n-77265>
89. *Speech by President Volodymyr Zelenskyu on Independence Day of Ukraine.* (n.d.). *Сайт Президента України*. Retrieved June 6, 2024, from <https://www.president.gov.ua/en/news/privitannya-prezidenta-volodimira-zelenskogo-z-nagodi-dnya-n-77265>
90. *Ambassador Brink's Remarks at the American Chamber of Commerce Independence Day Celebration.* (n.d.). *US Embassy in Ukraine*. Retrieved June 6, 2024, from <https://ua.usembassy.gov/ambassador-brinks-remarks-at-the-american-chamber-of-commerce-independence-day-celebration/>
91. *Виступ Посла Брінк на святкуванні Дня Незалежності США в Американській торговельній палаті.* (n.d.). *US Embassy in Ukraine*. Retrieved June 6, 2024, from <https://ua.usembassy.gov/uk/ambassador-brinks-remarks-at-the-american-chamber-of-commerce-independence-day-celebration/>

92. *UN Digital Library Search. (n.d.). UN Digital Library. Retrieved June 6, 2024, from*
https://digitallibrary.un.org/?_gl=1*d934tk*_ga*Mjk1MTU5MTcxLjE3MTA3MTcyNzA.*_ga_TK9BQL5X7Z*MTcxNzM1Nzg4OS44LjEuMTcxNzM1Nzk2NS4wLjAuMA..
93. *United Nations Channel. (n.d.). [Video]. YouTube. Retrieved June 6, 2024, from*
<https://www.youtube.com/UNITEDNATIONS>
94. *Security Council, 77th year : 9007th meeting, Tuesday. (2022, March 29). UN Digital Library. Retrieved June 6, 2024, from*
<https://digitallibrary.un.org/record/3967238?ln=en&v=pdf>
95. *Заява Постійного Представника України на засіданні Ради Безпеки ООН щодо російської агресії проти України. (2022, March 29). Facebook. Retrieved June 6, 2024, from*
https://www.facebook.com/story.php?id=1167515055&story_fbid=10223976450576923

ДОДАТКИ

Додаток А. Класифікації комунікативних і перекладацьких стратегій і тактик

Таблиця 1.1.

КЛАСИФІКАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ І ТАКТИК (ЗА О. ЯШЕНКОВОЮ, О. СЕМЕНЮКОМ І В. ПАРАЩУКОМ)

Автор(к)и класифікації	Комунікативні стратегії	Комунікативні тактики
О. Яшенкова	самопрезентації, агітаційна	обіцянки, застереження, надання оцінного значення, протиставлення, наведення аргументів ‘за’, запрошення, прямого спонукання, апелювання до авторитету, апелювання до моральних цінностей
	формування емоційного настрою, інформаційно- інтерпретаційна	визнання існування проблеми, акцентування на позитивній інформації, пояснення, коментування, розгляду проблеми під новим кутом, вказування на

		шлях розв'язання проблеми
	аргументативна, маніпулювання	навішування ярликів, гіперболізації, применшення, спрощення понять, замовчування, підтасовки і фабрикації фактів, посилення на авторитети
	дискредитації	акцентування на негативних якостях опонента або вказування на помилки опонента
	нападу	звинувачення та образи
	самозахисту	ере адресації удару або превентивного нападу
О. Семенюк, В. Паращук	«гра на зниження»	аналіз-«мінус», (безособового) звинувачення, викриття, образи
	«гра на підвищення»	аналіз-«плюс», тактика самопрезентації, тактика відведення критики,

		тактика самовиправдання
	театральності	підбурювання, кооперації, інформування, обіцянки, провокації

Таблиця 1.2

**КЛАСИФІКАЦІЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ СТРАТЕГІЙ ЗА В.
ЛЬОРШЕРОМ**

До початку перекладу	Стратегії сприйняття	Стратегії текстового аналізу, пошукові стратегії з метою складання термінологічної бази, читацькі стратегії
У процесі перекладу	Стратегії створення	Написання чернетки перекладу, вирішення локальних перекладацьких проблем, внесення фінальних правок до цільового тексту
Після виконання перекладу	Стратегії презентування і розповсюдження	
	Стратегії виправлення помилок	

Додаток Б. Реалізація мовленнєвих актів на матеріалі політичних промов

Таблиця 1.3

ТИПИ МОВЛЕННЄВИХ АКТИВ У ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВАХ

Тип мовленнєвого акту	Текст оригіналу	Текст перекладу
Декларатив	<i>By the authority vested in me as President by the Constitution and the laws of the United States of America, it is hereby ordered as follows...</i>	<i>Повноваженнями, наданими мені як Президенту Конституцією та законами Сполучених Штатів Америки, постановляю...</i> (переклад наш. — Д.Б.)
Репрезентатив	<i>This is the spirit of Lithuania: fearless and free</i>	<i>Це дух Литви — безстрашність і свобода</i> (переклад наш. — Д.Б.)
Експресив	<i>It is such an honour to celebrate this special day with you, here in the House of Lithuanian democracy</i>	<i>Це така честь святкувати цей особливий день тут, з вами, в оселі литовської демократії</i> (переклад наш. — Д.Б.)
Директив	<i>I recommend that they look at the pictures and footage of what is happening, day after day, night after night</i>	<i>Я рекомендую вам переглянути фотографії та кадри того, що відбувається згодом. День за днем. Ніч за</i>

		ніччю []
Комісив	<i>Our continent's path towards freedom will continue until all the people of Europe are masters of their own destiny, until our Union is finally complete</i>	<i>Шлях нашого континенту до свободи продовжуватиметься доти, доки всі європейці не стануть господарями своєї власної долі, доки наш Союз стане нарешті цілим (переклад наш. — Д.Б.)</i>

Додаток В. Аналіз стилістичних засобів у перекладах політичних промов

Таблиця 1.4

ПРИКЛАДИ ВІДТВОРЕННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ НА МАТЕРІАЛІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ

Відтворюван ий стилістичний засіб	Текст оригіналу	Текст перекладу	Використані перекладацькі стратегії, тактики, трансформації
Анафора	<i>These are questions the</i>	<i>Є питання, які ми,</i>	Семантична

	<p><i>American people must also ask ourselves: Whether it is in America's interest to continue to engage with the world or to turn inward. Whether it is in our interest to defend longstanding rules and norms that have provided for unprecedented peace and prosperity or to allow them to be trampled. Whether it is in America's interest to fight for democracy or to accept the rise of dictators. And whether it is in America's interest to continue to work in lockstep with our allies and partners or go it alone [86]</i></p>	<p><i>американський народ, маємо поставити самі собі: чи є інтерес у Америки продовжувати взаємодіяти зі світом чи зосередитися на внутрішніх питаннях? Чи є це у наших інтересах — захищати довгострокові норми й правила, які забезпечили безпрецедентний мир і добробут, чи дозволити щоб їх просто зруйнували? Чи є в американських інтересах боротися за демократію чи приймати дії диктаторів? І чи є в американських інтересах продовжувати працювати у співпраці з нашими партнерами та союзниками чи рухатися окремо?[87]</i></p>	<p>стратегія перекладу, точне відтворення анафори вираженої словосполученням «whether it is in» подвійним сполучником «чи ... чи»</p>
<p>Синтаксичний повтор</p>	<p><i>Вільний народі незалежної України! І цим усе сказано. Всього чотири слова, але як багато стоїть за ними сьогодні. На 182-й день повномасштабної війни. Скільки в цих словах</i></p>	<p><i>The free people of independent Ukraine! And that says it all. Just four words, but how much is behind them today. On the 182nd day of the full-scale war. How many symbols and</i></p>	<p>Стратегія семантичного перекладу, добір словникових відповідників</p>

	<p><i>символів і сенсів, подвигів і втрат, радості й болю. А головне – скільки в них правди. Нашої правди. Правди про наше сьогодні, з якою неможливо сперечатися, бо неможливо не бачити й не визнавати. Ми вільний народ незалежної України. Після шести місяців, коли нас намагаються знищити, ми вільний народ незалежної України. І це правда про наше майбутнє. Вільний народ незалежної України</i></p>	<p><i>meanings, feats and losses, joy and pain are in these words. And mainly how much truth is in them. Our truth. Truth about our present, with which it is impossible to argue, as it is impossible not to see and not to admit. We are the free people of independent Ukraine. After six months of the attempts to destroy us, we are the free people of independent Ukraine. And this is the truth about our future. The free people of independent Ukraine.</i></p>	
Метафора	<p><i>Mariupol remains a bleeding wound in the heart of Europe</i></p> <p><i>We do not want all of Ukraine's black soil to be sown with mines or all agricultural infrastructure destroyed</i></p>	<p><i>Маріуполь залишається кровоточивою раною в серці Європи</i></p> <p><i>Ми не хочемо, щоб усі українські чорноземи були засіяні мінами, а вся сільськогосподарська інфраструктура знищена</i></p>	Стратегія семантичного перекладу, калькування
Епітет	<p><i>The toolbox is broad and extremely cruel. It includes the deliberate destruction of</i></p>	<p><i>Набір інструментів широкий і надзвичайно жорстокий. Він включає</i></p>	Семантичний переклад, добір словникових

	<i>residential areas and critical infrastructure...</i>	<i>навмисне руйнування житлових районів та критичної інфраструктури...</i>	Відповідників
Епітети, використання іменників з негативною конотацією для створення драматичного емоційного ефекту	<i>Russian attempts to do so are not only cynical hypocrisy but also a gross violation of the laws and customs of war and the norms of international humanitarian law...</i>	<i>Спроби Росії зробити це є не лише цинічним лицемірством, а й грубим порушенням законів і звичаїв війни, норм міжнародного гуманітарного права...</i>	Семантичний переклад, добір словникових відповідників
Риторичне запитання	<i>Would France have been France if Charles de Gaulle had succumbed to Churchill's persuasion and pressure to enter negotiations with the Vichy regime and seek a compromise with Nazi supporters?</i>	<i>Чи була би Франція Францією, якби Шарль де Голль піддався на умовляння та тиск Черчилля вступити в переговори з режимом Віші та шукати компроміс з прибічниками нацистів?</i>	Стратегія семантичного перекладу, транскрибування, добір словникових відповідників
Анафора, антитеза, (стерта) метафора	<i>A frozen conflict will not bring peace, it will only bring a worse war. A frozen conflict will not save lives; it will take even more lives</i>	<i>Заморожений конфлікт не принесе мир, він принесе лише страшнішу війну. Заморожений конфлікт не збереже життя — він забере ще більше життів</i>	Семантична стратегія перекладу, контекстуальна заміна, добір словникових відповідників, калькування

SUMMARY

The topic of the research is “Strategies for preserving the stylistic features of political speeches to recreate the communicative effect in translation”.

In the modern world, public political speeches have a huge impact on society and political processes. In this regard, it is important to preserve the stylistic features

of political speeches in the translation process in order to achieve the expected effect on the target audience. This issue becomes especially relevant in the context of international relations and cultural exchange, where translation skills are important not only in terms of relaying information, but also in preserving the appropriate emotional colouring of statements and images created with the help of stylistic means used to achieve a certain communicative effect.

The relevance of this study stems from the need to identify and formulate effective translation strategies for preserving the stylistic features of wartime political, such as usage of stylistic devices, symbols, and terms of military discourse. This is especially important given the lack of analysis of this issue in contemporary Ukrainian translation studies.

This research is **innovative** in that it provides deeper insights into the topic due to the selection of the material analysed. Wartime political speeches not only have distinct stylistic features, rendering of which into Ukrainian hasn't been researched enough, but pose a question how immediacy of translation can influence the decision-making process of the translator, as there is no significant temporal, emotional, and contextual distance from the source text. Additionally, wartime circumstances contribute to the frequent use of military vocabulary in the text genre and urge speakers to appeal to recently gained background knowledge, which are both important and interesting challenges to consider in undertaking and analysing translation, as during peaceful times it was rather uncommon to devote so much time and space to talk about military affairs in political speeches and new background knowledge, coming from the recent rapidly changing context, introduces new ways of talking about things and therefore means of conveying them in translation are needed.

The study **aims** to analyse the stylistic features of political speeches and determine the best possible strategies for preserving the relevant stylistic features in translation. To achieve this aim, the following **tasks** are set:

1. To create a review of academic papers on a) communicative and translation strategies and tactics in political speeches; b) identification and classification of typical stylistic features of political speeches.

2. To summarise the “translation strategy” and “translation tactics” notions, determine their relationship with the concepts of “communicative strategy” and “communicative tactics” and the significance of this relationship for the translation process.

3. To define the notion of “communicative effect” and analyse it within the framework of the speech acts theory and in the context of translation.

4. To carry out a comparative analysis of the ST and TT of English and Ukrainian political speeches with an emphasis on stylistic features.

The **object** of the research is the strategies of preserving the stylistic features of political speeches and their impact on recreating a communicative effect in translation.

The **subject** of the study is examples of the application of strategies for preserving stylistic features on the basis of political speeches.

To achieve the aim of the research, we used theoretical and empirical research **methods**, including comparative analysis, classification and inductive methods, and analysis of dictionary definitions.

This paper is based on the official translations of political speeches by the Minister of Foreign Affairs of Ukraine Dmytro Kuleba, the Permanent Representative of Ukraine to the UN Sergiy Kyslytsya and the US Ambassador to Ukraine Bridget Brink.

After conducting our research we have reached many valuable conclusions that are relevant not only from the standpoint of the translation studies but also can be instrumental in one’s translating/interpreting practice. They include:

- semantic translation strategy is predominant in the translations carried out on behalf of the government or international organisations;
- in the comparison with the so-called official translations, those provided by the media outlets might feature more descriptive translations;
- semantic translation strategy actually helps to achieve the intended communicative effect of the wartime political speeches;
- communicative effects of the ST and TT can vary in accordance with target audience's change of status and knowledge;
- communicative effect might not be achieved in the case of audience lacking required background knowledge

To analyse further, predominance of the semantic translation strategy can be explained not only by the translation being carried out on behalf of the government or international organisations, but also by the lack of temporal, emotional and contextual distancing of the TT from the ST. We argue that potential target audience might be prone to negative reactions if a translator tries to omit, censor or otherwise alter something in the translation process. We believe for it to be so given the fact that today's audience is able to witness the social, political and geopolitical events and tensions and thus can be more emotional.

As we have discovered, the semantic translation strategy usually exploits such transformations as usage of dictionary equivalents, contextual replacement, transcoding, permutation, calque. In contrast, more descriptive translations appear in renderings of the media outlets. For instance, "Obamacare" might not only be transcribed, but also given an additional description such as "healthcare reform in the US launched by the president Barack Obama".

Furthermore, the semantic translation strategy is successful in recreating the communicative effect of the stylistic devices in wartime political speeches. Faithful recreation of the syntactic repetitions, anaphoras, epithets, rhetorical questions etc. is

especially instrumental in conveying the persuasive communicative effect central to the genre of political speeches.

However, if the audience does not have required level of background knowledge to understand certain used concepts or stylistic figures, word-for-word translation might fail to deliver the intended communicative effect. It is especially noticeable in the case of neologisms.

One of the most insightful conclusions is that communicative effects are not necessarily the same and it does not always mean failure. Sometimes the difference in original and target audiences' status or context knowledge might predetermine additional undertones or intentions. For example, an inaugural speech of an American president mostly aimed at American people intends to evoke patriotism and pride, however the Ukrainian translation of that speech might also intend to create a positive image of the US abroad.

Keywords: translation strategies, communicative strategies, communicative effect, stylistic means, political speeches.